

SAMBAND

No. 67. November 1913.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelagenes formaal og vinke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Regninger

blev en maaned siden sendt med sidste nummer, af Samband. En del gik til læsere som staar til rest med sin kontingent. De andre blev sendt som paamindelser om forskudsbetaling fra dem hvis tid nylig er udrundet. Det var meget glædelig at se hvorledes besvarelser kom ind de første par uger af maaned. Men nu har den gamle "forglemmelse" atter indtraadt. Altsaa, læser, du er venligst paamindet at penge trænges til bladets udgifter. Se paa din adresselap paa sidste side af omslaget, og se til at den angivne dato er saadan som den bør være.

Rabat.

Gamle abonnenter paa Samband, som har betalt eller betaler sin egen fulde kontingent af \$1.00 aaret, i forskud, til Januar 1914 eller senere vil bli tilstaaet 25 procent rabat paa kontingent for nye hel-aars abonnenter som de sikrer inden udgangen af indeværende aar.

Tag nu rigtig tag og hjælp med bladets udbredelse. Flere abonnenter betyr forbedret og udvidet tidsskrift til gamle og nye abonnenters fordel. At opnaa dette maa ske gennem vore læsers hjælp og bestræbelser. Skal man faa abonnenter maa man tinge dem, og man maa huske at det er et norsk særmerke at "la sig bea," og ikke gi sig for snart.

Og det er ikke blot folk tilhørende visse bygdelag som man bør faa interesseret, men medlemmer af alle lagene — folk fra alle hjemlandets bygdestrøg.

Denne henvendelse er stilet til hver velvillig læser. Enhver bør selv gjøre noget, thi han høster jo selv gavn deraf og gjør tillige vel mod dem han faar med paa listen. Overlader du det til de andre og selv intet gjør, saa blir der intet af det. Alles sag er ingens sag. Gjør den til din personlig, saa blir det noget gjort.

Send os altsaa 75 cents for hver ny aarsabonnet du faar og behold de andre 25 cents for dit bryderi. Men det er du som skal ha rabaten, ikke de abonnenter du tinger. At gi den rabaten er i grunden uret mod dem som betaler den regelmæssige pris.

Om du vil kan du forære din ven et aars abonnement ved at betale blot 75 cents dersom du selv har betalt i forskud.

Samme abonnentspris og samme rabat gjælder endnu til udlandet. Vil du virke som agent for Samband saa skriv til os for at faa udstyr, prøvehefter og betingelser. Prøvehefter kan enhver faa frit paa forlangende.

Send money order eller draft til Samband eller til

A. A. Veblen,
322 Cedar Ave.,
Minneapolis, Minn.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

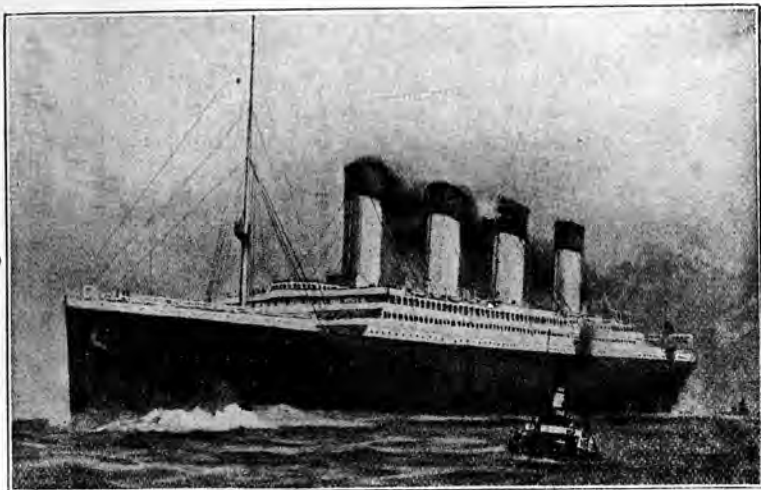
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 67, November, 1913.

	Side.
Referat af bygdelagenes fællesmøde for 17de Maifesten i 1914.	1
Skrivelse til fællesmødet 8de Oktober 1913 fra O. L. Foss	12
Tale ved Valdrisgjesteboet i Minneapolis 1913. Juul Dieserud	13
Asbjørn Kloster, den norske afholdsmand. B. L. Wick	17
Bluemounds settlementet. Fortsættelse. A. L. Lien	20
Oldfund i Numedal og Sandsvær. G. Gregerson	23
Nogle minder af det norske sæterliv. C. N. Remme	29
Nordahl Rolfsens "Boken om Norge."	34
Optegnelser. II. Ved S. G. Bertilrud	35
Kaldrud-Kjærringen. S. G. Mogan	42
Nogle minder fra Hønefos paa Ringerike. O. S. Johnson.	46
Snusfabriken. J. P. I.	56
Daa Ola Valdrisbonde dengde upp hinmannen. K. . . .	57
Til Hedøler. A. K. Brenden	59

Vi tillader os at kalde vore læsers opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer allesammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Afseiler

Majestic... 1ste Nov. fra New York
Cymric..... 8de Nov. fra New York
Oceanic..... 8de Nov. fra New York
Megantic..... 8de Nov. fra Montreal
Celtic..... 13de Nov. fra New York
Teutonic..... 15de Nov. fra Montreal
Arabic..... 18de Nov. fra Boston
OLYMPIC... 19de Nov. fra NEW YORK
Cedric..... 20de Nov. fra New York

Afseiler

LAURENTIC 22de Nov. fra NEW YORK
Majestic..... 26de Nov. fra New York
Canada..... 29de Nov. fra Portland
BALTIC..... 4de Dec. fra NEW YORK
OCEANIC..... 5de Dec. fra NEW YORK
MEGANTIC... 6te Dec. fra PORTLAND
Celtic..... 11te Dec. fra New York
OLYMPIC... 13de Dec. fra NEW YORK
Teutonic..... 13de Dec. fra Portland

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rummet Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE,
NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 67

November

1913

Referat af forhandlingerne i mødet af bygdelagenes*) fælles arrangementskomite for 17de mai-fejten i 1914.

Ovennævnte komite mødte i borgermejerens modtagelsesværelse i Minneapolis kl. 10 formiddag den 8de Oktober 1913. Tilstedede var: Magnus Juro fra Sundals & Østjendals laget; M. D. Wee fra Søndhordlandslaget; M. Døstedal fra Bøsselaget; Edward Larjon fra Vinger, Odalen- og Eidfoglaget; John Wold fra Romsdalslaget; Richard Wick fra Mjøsenlaget; Sigurd D. Sanger fra Trønderlaget; Pastor R. J. Meland fra Nordfjordlaget; Pastor L. P. Thorkveen fra Gudbrandsdalslaget; Pastor L. L. Fylling fra Nordhordlandslaget; T. S. Evjen fra Selbulaget; Christ Swanjon fra Selbulaget; J. Urnes fra Sognelaget; R. Malmin fra Stavangerlaget; Prof. Ristad fra Trønderlaget; J. B. Thompson fra Sognelaget; J. H. Pederjen fra Selbulaget og Ole S. Flaata fra Numedalslaget; Ole J. Prestegaard, Lee, III., Hardangerlaget; T. S. Tweed, Iowa Telelag; Dr. Olaf Th. Shering fra Hallinglaget; C. M. Berg fra Solunglaget; C. L. Opfal fra Mjøsenlaget; Pastor Salum fra Solunglaget; Elias Rachie fra Nordfjordlaget; M. A. Beblen fra Valdreslaget; M. A. Trovaten fra Telelaget; D. G. Kinney fra Telelaget; Prof. Geo. Sverrdup, Minneapolis; Prof. J. L. Rydahl fra Søndfjordlaget; R. B.

*) Sekretæren har brugt ordet „fylkeslag“ hvilket gennem hele referatet her er blit rettet til „bygdelag.“ — Red.

Virkeland, Minneapolis; Chas. N. Dalby, N. N. Wasmuth og S. D. Olstad, alle fra Minneapolis.

Formanden, Prof. Weslen, kaldte mødet til orden og aabnede forhandlingerne med at oplæse sin rapport,*⁾ og sekretæren oplæste følgende indstilling fra bestyrelsen i bygdelagenes 17de mai-komite, der mødte den 7de oktober 1913:

„Vi anbefaler:

1) At arkivkomiteens rapport blir godkjendt, og at nettoindtægterne af 17de mai-fejten i 1914 blir anvendte til opførelse af en arkivbygning.

2) At der blir udstedt indbydelse til den norske regering til at være repræsenteret ved fejten, helst ved en repræsentant fra kirkedepartementet Søndag den 17de Mai og ved en civil repræsentant de øvrige festdage.

3) At bestyrelsen, saa fremt den finder det paatrævet, blir bemyndiget til at sende en repræsentant til Norge for at handle paa komiteens vegne.

4) At borgerkomiteen i Trillingbyerne anmodes om at udnævne tre personer til at udfylde det manglende antal i eksekutivkomiteen.

5) At komiteen anbefaler og efter bedste evne støtter den indsamling til mindegaven, som nu foregaar.

6) At de Forenede Staters regering og guvernørerne i de forskjellige stater, hvor nordmændene er talrige, blir ved en passende resolution anmodet om at være tilstede og deltage i festlighederne.

7) Da vor formand, Prof. Weslen, allerede har opofret megen tid og udført et meget betydningsfuldt og anstrængende arbejde, anbefaler vi, at bestyrelsen blir bemyndiget til at erstatte ham med en passende løn for dette arbejde, saasnart der er penge i kassen.“

Paa forslag af Prof. Olstad blev bestyrelsens indstilling op-

*) Gjengivet nedenfor.

taget til behandling punktvis. Doktor Shering ønskede at saa greie paa, om det var bestyrelsens mening, at de forskjellige beløb, som lagene ydede til fejten, skulde eventuelt gaa til opførelse af en bygning, eller om de skulde bli tilbagebetalt til lagene.

Formanden forklarede, at forståelsen var, at hvad lagene ydede til fejten, bare var som garanti og vilde bli tilbagebetalt, saafremt lagene ønskede det.

Arkivkomiteen indgav gennem sin sekretær, Pastor N. J. Meland, følgende rapport:*)

„Til de norske bygdelag i Amerika!

Som I udentvil er vidende om, har der i flere aar været talt og skrevet meget om ønskeligheden af, at nordmændene i Amerika fik sig et sikkert og centralt beliggende Sted til opbevaring af alle slags dokumenter, blade, tidsskrifter, pamfletter, bøger og lignende, som kunde være af interesse og ha sin store betydning for efterlegten og paa samme tid lette arbeidet for fremtidige granfere og historiefrivere og hjælpe dem til at kunne danne sig et ret begreb om og gi en korrekt fremstilling af det norske indflytterfolks historie, kultur og dannelse i dette land. Og for at fremme denne sag saa meget som muligt, har der i flere aar af „bygdelagenes“ fælles repræsentanter været udnævnt komiteer til at foretage undersøgelser om, hvad der kunde gjøres i denne sag. Den først udnævnte komite var af den formening, at kunde man saa myndighederne for Minnesotas statsuniversitet til at affaa et brandfrit værelse (eller „Bault“) i en af dets bygninger for et saadant opbevarelsessted eller arkiv, saa vilde sagen kanske ha været nok saa godt varetaget, for det første ialfald; men saasnart presidenten for

*) Allerede trykt i Maiheftet 1913, men her taget med for at ha referatet fuldstændigt paa et sted. — Red.

universitetet. Dr. George E. Vincent, fik høre om denne tanke og plan, saa mente han (og fremholdt det ved flere leiligheder), at denne sag vilde være bedre tjent, og at man vilde opnaa et bedre resultat, om de norske slog sig sammen med de svenske og danske og fik samlet midler til opførelse af en sællesbygning for ovennævnte sag samt andre i nær forbindelse dermed. Og for at saa denne sag drøftet indbød han i Mars maaned dette aar den nuværende arkivkomite til forhandling og drøftelse af denne hans tanke og plan, og resultatet af dette møde blev da, at Dr. Vincent lovede at fremlægge denne sag for „The Board of Regents“ af statsuniversitetet og nogle af de ledende og bedst kjendte mænd blandt de svenske og danske. Derimod skulde komiteen søge at sætte sig i forbindelse med saa mange foreninger og for denne sags fremme stærkt interesserede enkeltmænd blandt de norske som muligt — særlig „bygdelagene“ — for at saa dem alle interesserede i og begejstrede for denne tanke og plan, saa vi muligens inden lang tid kunde opnaa at saa se en monumental skandinaviske bygning opført ved statsuniversitetet i Minnesota.

„Bygdelagene“ sælles arkivkomite, som blev opnævnt den 24de oktober 1912 paa et møde i Minneapolis, og som bestaar af Professorerne D. G. Nistad, formand,ergus Falls, Minn., M. D. Wee, Red Wing, Minn., og Pastor R. S. Meland, Lodi, Wis. (sekretær), vil derfor bede fremlagt følgende resolutioner til drøftelse og behandling:

1) En bygning efter norsk arkitektur søges opført ved statsuniversitetet i Minnesota af de norske paa en dertil af „Board of Regents“ bestemt og tilveiebragt passende og heldigt beliggende grund.

2) Denne bygning skal ovedrages til statsuniversitetet og, som senere maatte blive bestemt, bruges særlig til at fremme studiet af norsk sprog, historie, Litteratur og Kunst, samt om nu-

ligt lægge grundvolden til en mer indgaaende-granskning af det norske element i den amerikanske nation for des bedre at kunne saa dets ethnologiske, sociale, intellektuelle, økonomiske og moralske stilling i deres amerikanske omgivelser kjendt og belyst.

3) For lettest at kunne saa denne sag bragt paa bane og saa folket til at forhandle og muligens fatte gunstige beslutninger i denne sag, tillader arkivkomiteen sig at anbefale følgende:

a) Hvert „bygdelag“ vælger paa sit næste regulære aarsmøde et medlem, der sammen med de respektive valgte mænd fra de andre bygdelag faar i opdrag at forhandle om den paatænkte norske bygning ved Minnesotas statsuniversitet.

b) Denne komite bemyndiges til at forhandle med statsuniversitetets president, som „ex officio“ skal ha ret og myndighed til at sammenkalde komiteen, naar somhelst han finder det tjenligt og gavnligt, om den bedste og heldigste maade at realisere den i pragraf 1 nævnte tanke og plan.

c) Denne komite skal ogsaa sammen med universitetets president ha ret til at forhandle og antage planer og specifikationer for den paatænkte bygning.

d) Naar man, som antydet i paragraf 3, litera a, er kommet til fuld forstaaelse og enighed angaaende bygningsværkets plan og specifikationer, kan denne komite udstede en pamflet, der nøiagtigt beskriver det paatænkte bygningsarbejde, illustreret med tegninger og „cuts“, hvilket pamflet senere skal tjene som grundlag for den endelige afgjørelse og i tilfælde af et gunstigt udfald, samtidig at benytte som grundlag og vejledning for alle i sagen interesserede personer med det maal for øie at saa samlet de nødvendige midler til planens fulde realisering.

Lodi, Wis. den 12te April 1913.

R. S. Meland.

Senator S. S. Strøm mente, at behandlingen af dette spørgsmål om opførelse af en bygning nu er utidigt. Blik der et overskud ved festen, kan man let enes om, hvad det skal bruges til.

Profesor D. G. Nistad mente, at dette møde burde optrække grundlinjerne for festen i 1914, og at detaljer overlades til subkomiteer. Naar dette er ordnet, blir spørgsmaalet: Skal vi kun arrangere en fest, eller skal vi gaa videre og reise et monument, der vil staa ned gennem tiderne som et manende vidne om nordmændenes pioner aar her i landet?

Dr. Olaf Th. Sierping foreslog, at punkt 1 i bestyrelsens indstilling vedtages. Sas. N. Peterjon talte for forslaget. Om nogle aar vilde det norske folk i Amerika være saa opblandet med fremmed blod, at det vilde bli vanskeligt at finde en ægte ublandet nordmand her i landet undtagen blandt nykommerne. Derfor er det bra, at vi nu tar fat og reiser et værdigt nordmandsmonument til minde for kommende slægter.

Pastor Malmin mente, at saa fort gaar det nu ikke med opblandingen, som sidste taler sagde. Er forresten imod forslaget. Er det, som sidste taler fremhævede, blir det gravmonument, et gravmæle vi bygger.

Pastor S. A. Urnes mente, at grundlinjerne for opførelsen af en normannabygning var fastsatte allerede ijsor. Hans „lag“ var i favør af opførelsen af en sliq bygning. Stedet var heldigt, og foretagendet vilde gi festen større betydning.

Dr. Sierping mente, at vi burde sætte os en større opgave end kun at arrangere en fest.

Pastor Dejstedal syntes, at tanken om opførelse af en bygning var vakker, men at planen, sliq som den var forelagt af arkivkomiteen, var yderst uheldig.

Efter at flere havde udtalt sig blev det besluttet at udsætte videre behandling af forslaget til eftermiddagen.

Paa forslag af Pastor N. Malmin blev punkt 2 af indstillingen vedtaget.

Punkt 3 blev optaget til behandling, og efter endel diskussion blev det foreslaaet og understøttet, at punkt 3 stryges. Forslaget faldt og punkt 3 blev henlagt til eftermiddagsmødet. Mødet adjournerede derpaa til kl. halv to eftermiddag.

Formanden aabnede eftermiddagsmødet med at oplæse en skrivelse fra D. V. Fosø, hvori det blev henstillet til komiteen, at der burde fattes beslutning om, at bygdslagene i fremtiden holder en stor folkefest hver 5te aar.*)

Efter en langtrukken diskussion blev punkt 1 af bestyrelsens indstilling antaget filligemed de øvrige punkter.

Det blev besluttet, at hvert lag bør sende en repræsentant hjem til Norge til at være tilstede ved og deltage i hundreedaarsfestlighederne derhjemme. Det blev paalagt sekretæren at gjøre bestyrelserne for de forskjellige lag opmærksom paa denne beslutning og at sammenkalde de forskjellige repræsentanter til at komme sammen og organisere sig, saa de kan optræde i fælleskab.

Om aftenen mødte bygdslagkomiteen sammen med en komite fra Tvillinghyerne. Prof. Weblen, formand for bygdslagkomiteen, kaldte mødet til orden. Han gav oplysning om de forskjellige beslutninger, som bygdslagkomiteen havde fattet. Prof. Weblen kaldte da paa Advokat Dalby fra Minneapolis til at fungere som formand for aftenen.

Advokat Dalby holdt en tale, hvori han forklarede de skridt, borgerne i Tvillinghyerne havde taget med hensyn til arrangementet for 17de Mai-festen i 1914.

Det blev oplyst, at handelsforeningerne i Tvillinghyerne

*) Denne skrivelse gjengives nedenfor. — Red.

havde garanteret \$2,700 til de med festen forbundne foreløbige udgifter.

Der udspandt sig en længere diskussion, hvori de fleste tilstedeværende deltog. Endel af Tvillingbyernes borgere var af den mening, at deres komite skulde være den egentlige festkomite, som skulde forestaa og styre med festlighederne den 17de Mai 1914 og med alle de fornødne arrangementer.

De tilstedeværende medlemmer af bygdslagkomiteen syntes dette var en ny og uventet vending, som de ikke kunde gaa med paa.

Statsauditor S. G. Zverjon fremsatte derpaa det forslag, at bygdslagkomiteens handlinger og beslutninger burde godkjendes, og at formand Dalby skulde bemyndiges til at foretage de 3 udnævnelser til medlemmer af eksekutivkomiteen, hvoraf Hr. Dalby skulde være et. Dette forslag blev enstemmig vedtaget, hvorefter mødet hævedes.

M. N. Trovaten, sekretær.

Rapport fra formanden til bygdslagens 17de Maikomite. 8de Oktober 1913.

Det vil erindres at det var under mødet den 8de November 1911 bygdslagsrepræsentanterne organiserede sig som arrangementskomite for 17de Maifesten i 1914 og valgte den nuværende bestyrelse. Resolutionerne fra mødet i 1910 blev atter tilstemte; men til den gamle paragraf 7 blev føjet paragraf 8 jaalydende:

„Formanden udnævner en subkomite af fem til at undersøge med hensyn til den bedste maade at samle grantifond og rapportere til næste møde af arrangementskomiteen.“

Denne paragraf blev indskudt med den tanke at det turde findes gjørligt at saa festens financer betrygget gennem han-

delsforeningerne i tvillingbyerne, hvilket man ansaa for berettiget i betragtning af den fortjeneste, som vilde tilfalde de forskjellige interessjer i byerne gennem samlingen af saadan en folkemængde som man ventte vil blive ved festen. Komiteens sekretær har adskillig erfaring i at saa udvirket financier støtte for lignende foretagender i andre byer, og formanden besluttet sammen med sekretæren, at forsøge dette i tvillingbyerne.

Dagen efter 1911 mødet altsaa, gik de til begge byers commercial clubs og talte med deres funktionærer om sagen og fik af dem megen opmuntring med hensyn til saadan financier støtte.

I henhold til oven citerede paragraf besluttet formanden sig til at søge at saa fremragende nordmænd i St. Paul og Minneapolis til at tjene som den paatænkte subkomite, og konfererede med flere af begge byers ledende mænd om emnet. I April 1912 fik han saaledes sammen til møde dommer Uelad og Dr. Hoegh af Minneapolis og statsauditor Zverjon og købmand M. C. Sloan fra St. Paul. Formanden og sekretæren var ogsaa tilstede. Festens mulige program og udstrækning samt det nødvendige beløb til at begynde med blev grundigt diskuteret. Et senere møde blev holdt den 1ste Mai og subkomiteen trodde da at kunne sikkert tilveiebringe et grantifond paa \$2,500 fordelt paa de to byer og udvirket gennem handelsforeningerne eller mulig paa anden maade. Man mente at kunne berette til lagene dette, som løsning af opgaven om grantifond.

Formanden rapporterede saa til lagenes stebner om sommeren 1912 haade gennem bladene og et cirkulære som blev sendt til alle lagsbestyrelser, at „det synes sandsynligt at der kan tilveiebringes, i St. Paul og Minneapolis, et grantifond paa \$2,500. Det er derfor meget sandsynligt at festen kan

bli finansielt betrygget uden at iligne lagene noget indstod derfor.
til."

Formanden gjorde sit bedste udover sommeren og høsten for at faa sagen fremmet, og han konfererede ofte med medlemmerne af subkomiteen, men det viste sig at megen tid og forhandling krævedes for at faa spørgsmaalet forebragt for handelsforeningerne. Det var baade mundtlig og skriftlig blevet forklaret for embedsmændene for baade St. Paul og Minneapolis Commerce Associations uden at der var udvirket noget endeligt svar. Saadan stod sagerne da arrangementskomiteen traadte sammen til møde den 24de Oktober ijsor, og forhandlingernes status forklaredes for mødet. Vore bestræbelser fortsattes imidlertid uden ophør og dommer Meland sammen med undertegnede fik i midten af Februar tilsidst anledning til at forelægge vort andragende for konventionskomiteen af Minneapolis Civic and Commerce Association. Siden indstillede komiteen enstemmigt med anbefaling at foreningen skulde bevilge \$1,500 til garantifond. Foreningens formand synes imidlertid at ha været ugunstig stemt derimod, og saavidt forstaaes blev forslaget fra konventionskomiteen liggende og vi fik intet svar skjønt der blev gjentagende gjort forsøg paa at faa greie paa tingene. Det syntes at der maatte større tryk til end subkomiteen hidtil havde kunnet øve før noget resultat var at opnå.

St. Paul foreningens embedsmænd havde derimod tilføjet sig meget forekommende og fra deres udtalelser og forklaringer var man moralsk sikker paa at sidstnævnte by vilde bevilge et beløb paa mindst et tusinde dollars. Det hele berodde paa at faa Minneapolis foreningen til at handle. Det var derfor intet andet at gjøre end at begynde forfra igjen.

Paa indbydelse fra subkomiteens medlemmer tilligemed flere andre velkendte mænd i begge byer blev et møde af norske

bysborgere holdt i West Hotel, 26de April 1913. Her blev da bygdelaagkomiteens planer samt spørgsmaalet om festens finansiering diskutert og beslutninger blev tilstemt om at bistaa bygdelaagets komite med forberedelserne for festen og en komite paa mindst 21 medlemmer, repræsenterende de forskjellige norske organisationer i tvillingbyerne, blev besluttet udnævnt til at handle paa bysborgernes vegne.

At faa denne borgerkomite sammen til møder og faa den organiseret til arbejde har nødvendigvis taget en hel del tid, især siden det faldt paa sommermaanederne. Paa møde den 7de Juli antog borgerkomiteen en subkomites indstilling om organisation og valgte som embedsmænd Chas. A. Dalby fra Minneapolis til formand, A. C. Sloan fra St. Paul til viceformand, og A. A. Webley til sekretær. Paa beslutning blev en finanskomite udnævnt bestaaende af S. E. Olson, C. Grimsrud, J. A. Peterson, D. W. Christensen, S. G. Iversen, A. C. Sloan og Dr. J. S. Johnson. Endelig den 21de August fik Chas. A. Pederson som finanskomiteens repræsentant, samt undertegnede, foretræde for Minneapolis Civic and Commerce Associations bestyrelse. Efter endel konference med vore repræsentanter besluttede bestyrelsen at bevilge til garantifondet \$1,500.

Dr. Sloan og kollegaer fra St. Paul, paa finanskomiteen, har fra nævnte bys Association of Commerce udvirket bevilgningen af \$1,200 til garantifondet. Man ser derfor at der er sikret bestyrelsen for forberedelserne for festen et beløb af \$2,700 fra de to byers handelsforeninger tilsammen.

Der vedlægges afskrift af de beslutninger som blev fattet af mødet i West Hotel den 26de April samt af den organisationsplan som af borgerkomiteen blev tilstemt den 7de Juli. Denne plan er vel nærmest at betragte som borgerkomiteens forsøg og forslag til en praktisk iværksættelse af det første mødes paa-

læg, at den oprettede komite skal bistaa og samarbeide med bygdelagenes repræsentanter.

M. N. Wehlen,

Form. for bygdelagenes 17de Mai
arrangementskomite.

**Til bygdelagenes repræsentanters møde i Minneapolis den
8de Oktober 1913.**

Mine ærede herrer.

De forskjellige bygdelag har tilstemt at fejre Norges store høitidsdag den 17de Mai næste aar i Minneapolis i fællesskab. Nu har den tanke trængt sig frem hos mig, end om vi i fællesskab hvert 5te aar fejrede den 17de Mai. Hvis ikke midten af Mai skal være en heldig dag for lagene at mødes, saa at bestemme en dag i aarets vakreste maaned Juni, hvori alle bygdelag holdt fællesmøde i byer som Minneapolis, St. Paul, eller Des Moines, Iowa. Det er mit ønske at I, mine herrer delegater, vil diskutere denne tanke paa eders anstundende møde, og siden fremlægge den for eders respektive lag til endelig afgjørelse.

Lagene maa ha et støttepunkt i hinanden. Uden dette vil vi holde paa at vokse fra hinanden. Det er norsk natur dette. Smaaafongenaturen fra Næsfongernes tid. Derfor maa vi ha et fællesmøde hvert 5te aar. Da kan vi ogsaa vise amerikanere og andre, at der ligger styrke i samhold. Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa alle de indlysende fordele som et saadant fællesmøde vilde indebære i sig for det enkelte bygdelag. Et saadant stjerneburde være i 3 dage, af disse 2 dage for fællesmøde, og en dag burde de enkelte lag have for sig selv.

Saaende at eders sammenkomst til forhandling om den

store mindefejst i Minneapolis næste 17de Mai, maa bringe et godt resultat, forbliver jeg Deres med megen agtelse,

D. L. Foss.

Direktør og korreponderende sekretær for Gardangerlaget.

Tale ved Valdrisgjestebøet i Minneapolis 1913.

Knud Diejerud.

Hyrst o fremst ska e saa løv te aa frambersa ei helsing fraa eit par jilde kara i Washington. Kvelden før e reiste jaag e innom hono Knud o spurde om han kji hadde hug te aa slaa sølji. Saa, ja han, da va raad te di, om da kji va før da, at han er sett paa den komite som stræva mæ o saa laga te ei ny penglov. O daa da er gøtt aa ha mæ der slike gløgge, erfarne, trauste kara so han Knute Nelson, klængde e me kji større inn paa hono. Men han ba me helse o jegja, at nest ette Bøsjeguto, kjende han kji betre landjens borgara, enn dei som han vidste vilde samlas her ikvell.

Lite før paa ettermiddage, som e sraadde over gardspladjen, møtte e ein spræf seksfots ruff av ein kar, der satte foten kvast i bakkin. Da va kongresmann Helge Helgesen fraa Nord Dakota, ein Valdrisgut, som alt ha gjort o vil koma te aa gjera us stor ære dernere i Washington. Han vilde eitrande gjedne vøre mæ, men da fall je kji so før hono helda. Men helse skulde e baade kvinfolk o kara. Ingen taa dei hadde stor tru paa, at dei vilde koma levandis ifraa Washington paa denne sia av da nye aare.

Enno ei helsing har e, o da ifraa ein taa vore beste veni, bibliotekar Jens Hanson i Chicago. Han hadde da so gjildt her ijjor, ja han, at da helst mæ at han inkji va kar te o halde je burte iaar. Hanson ha gjort utruse o mykji o gøtt arbei,

jea han kom te Chicago, o mō har grunn te aa vara fry taa hono.

Dæ va mangt o mykji e kunna ha hug te jeia ikvell, daa e fyrste gong æ saman mæ so mange goe kjenninga, som e anten ha hørt ifraa el hørt om. Men dæ bli kji stunde te aa faa fram stort taa di. E høre te dei, som trur at desse bygde- o bylage vore har mange upgaavo aa løise, so at vor gjæve formann Røvlin, som æ far aat dei alle, kanji ha bygt større enn han vidste.

Dei vil, desse lage, ette ni meining, ikji berre bli us te felfkapele hugna o glee, dei vil ikji berre faa historisk o „folklorisk“ tydna før us o vaare hødn. Dei vil o maa bli ein ring i arbeie før eit norsk Norge, o før eit Norge i Amerika, eit Stornorge (Magna Norvegia) som skjil se ut fraa dei andre folkelag herover. Kji netop ve di, at dei tala Valdris el Galling el Kristianiamaal, men ve di, at dæ æ bare stel paa garo deiris, større ærleheit o retfærd imyljo mann o mann, større frifinn i tankegang, dæ vara se i kjyrlje el tingfal, fort o gøtt ve di, at ein framankar kan sjaa paa dei, at dei har agtels før se sjøl, veit at dei æ født taa gøtt folk o at, som Fransmann jeie, „Noblesse oblige.“

E ja at bygdelage imyljo anna skulde hjelpe te aa jera Norge meir norsk. Men æ daa kji Norge norsk nok som dæ er? Mō huks, mange taa us, kos dæ va før ei fyrte aar tebakers. E kjyrljun sto presten aa la ut i eit maal, som i botten va kavdanf, o som bygdesølle ille forsto. Paa haust- o vaarting gjekk dæ paa sama vis. Skrivarn o prokurateradu forsto øito kji sølle, o sølle forsto ikji dei. O naar dei for op ijeno daladn mæ driif o svir, daa kunna ein sjaa paa dei, at dei kjende se som erobrara, som herrefolk, som va ute o skjista lov o ret iblant inføtte aboriginer, o ein behøvde kji spørja om dei fleistalle har norsk navn. Dæ laag utapaa, at dei va ette-

komara av dei gamle, goe embedsjægero, som salig Oldenborgeradn i ji ti sende op imyljo dei norske fjelle, te straf for deiris egne el sølfets synde.

O e hugja sjøl at daa bonde- o borgarungdomen i ottiaaro tok te o strøime inn paa universite, so vekte dæ stor sørargels hjaa dei gamle embedsmenno. „Artiumslisten bestaar snart bare av tarvelige navne“ ja ein aristokratisk dotter paa vestlande.

Ja, dæ æ nok tes værre so, at dæ æ vorte fleire o fleire norske navn i artiumslitun o i statstalendene. Men sikkert æ dæ at dei gamle embedslægtidn breie se mykji meir der enno, enn so dei rettele har krav paa.

Dæ fins einsta eit hart ord, som jeie at „dæ ska gaa ut over ungadn naar fedrane ha sørynda se.“ Sikkert o vist æ dæ, at desse danske embedsmannslægtidn øito grovele sørynda se mot dæ norske folk. Men daa æ dæ berre ei rimele straf om deiris hødn no jaar finne se i aa spela „second fiddle,“ sofaant der fins søll av go norsk ætt, som æ kara før aa spela den fyrte.

Men jer mō kji enno, at rektoren ve dæ norske universitet jeila unde navne Bredo von Munthe af Morgenstjerne! Større nationalfølels ha kji dei nytti profesjaradn ve det kongelige norske Frederiks!

Men dæ e ikvell færle vilde peife paa er, at dæ norske sølfs lange kamp før aa gjera se fri fraa dæ danske embetsmannsvælde, dæ hang paa dæ nøyaste jamen mæ stræve før o reise op at eit norsk maal, so guds ord, o laag o ret kan naa alt sølle i ein bunad, som dei fortaar, ein bunad som kji længer paa sætt o vis kan seias aa vara dansk.

O her æ dæ, dæ sørundra me, at færle dei hundretujen her i Amerika, som stamme fraa dei norske bygdo, ikji skulde sølji den kampen mæ ein viis samhug. Før dæ kan kji slaa seil, at dette æ ei livsjak før Norge o dæ som er norsk.

Æ sta før min del viljogt mægjeva, at maalmennadn iblantt synes aa ha fjært før fort. Hella fji treur e at maale, slik som dæ no skrivt, nofon gong vil koma te o raa over alt i Norge. Men dæ er i mino augo betlaust o unorit aa stelle se slik mot denne storjake, som eit o anna norst bla her i lande synes o ville gjera. Sta tru dæ fji kjæm taa di, at mæ okjo her ha hatt dæ mæ aa liggji paa maga før fjelt mæ danste navn, som ha gjort us den cera aa koma over, fjelt som ingenting ha lært o ingenting ha gløimt, fjelt som fji kan faa slete otor se sin sambug mæ dæ gamle norste høgreperti, fjelt som synes dei gjere us ei ære aa koma over o spela basen iblant us.

Æ æ før min del ikji go te aa sjøne, fo slags ret dei faradn ha te aa staa som ledara før us, som æ sprongne or go gamal norst bonderot. Dæ tæf fji meir enn eit einaste ætled te aa mjuke op ei slik norst hjerne so ho østo æ go før aa abbaft mæ dei beste baade her o i Norge. Trængjt dæ bevis, so kan mæ berre peike paa navn som Bjørnstjerne Bjørnson, Ole Gabriel Meland, Jvar Nafsen, Rickard Nordraak, alle vore jenatora o kongresmenn, sagnakara som Prof. Julius Olson, Gjermund Sjøhne, Prof. George T. Flom, o so vor eie Beblen, alle jamen bondeguta som ikji ha gjort skam paa us.

Læt us derfjor i bygdslag imyljo anna sæta us dæ te maal at normenn sta raa i Norge i Amerika, so væl so i Norge i Europa. Læt us sæta us te maal, at mæ mæ rak ryg o lysta huggu jaar vor ret fullt ut blant alle folkeslag her i lande — ikji mæ brast o braut, som den der inni se æ rad o usikker, men løngt o rofe o sambuga, sikre paa at „stor arv det er før mannen av gøtt folk vara fødd.“

Næbjørn Kloster, den norste afholdsmand.

Næbjørn Kloster, hvis forældre var Ole og Marthe Kloster, blev født paa Bufneberg, nær Stavanger, den 21de December 1823. Da han var nogle maaneder gammel, flyttede forældrene til Udsten Kloster, hvor de lodbrugte en part af Klostergodset. Forældrene havde mange børn og sad i smaa faar. Saa tog mosteren Gunhild Wiik Næbjørn til sig som sin egen søn, da han var knapt se maar gammel, og her paa Rennesø blev han til i 16, 17 aars alderen, da han drog til Stavanger for at prøve lykken. Gunhild og Bjørn Wiik var velstaaende bondefolk og havde ogsaa taget til sig Gunhilds forældre, Næbjørn og Ingeborg Jørresviik, der havde faat et lidet stykke under gaarden hvilket fik navnet Smidal. Gamle Jørresviik havde været en jegteskipper i mange aar og kunde altid fortælle om sine oplevelser paa sjøen. I disse historier var Næbjørn meget interesseret og hos bedstefaderen kunde han sidde i timevis for at lytte paa disse fortællinger om land, folk og levevis, langs Norges kyst og ned til Danmark. Gutten skulde om saa aar ogsaa traæke om iblandt klipper og skjær, men ikke som bestefaderen med sildelaster, men for at fortælle det norste folk om drikkens farer.

Næbjørn udførte saadant arbejde som han kunde udføre paa en større gaard, men læste altid slittig i bogen. Han fik liden skoleundervisning, men man kunde paa den tid se at den gut var mer grundig i sine svar end de andre. Søs prestens Besjefen gif han og læste, og denne mand skulde ha fortalt mosteren og den gamle bedstefader, at han burde gaa den studerende vei. Dette kunde nu den gode, sparomme kvinde ikke indlade sig paa, omend hun hadde paataget sig at klæde og føde gutten og saa ham saadan skoleundervisning som paa den tid var almindelig paa landet.

3 Stavanger kom Asbjørn i flere velkjendte familier og var afholdt som en dygtig, paalidelig gut med hang til at studere. Hans fader kom ogsaa til byen og drev i længere tid en liden hesterhandel som knapt kunde opholde familien, der nok maatte bli hjulpet fra tid til anden af den bedre stillede søster paa Rennesø.

3 Stavanger kom Kloster i kjendskab med Endre Dahl, og flere som tilhørte Vennernes Samfund. Om vaaren 1846 traf han ogsaa flere engelske kvædere, som var paa besøg i Norge og som fik tiltro til denne raske, livlige gut og de tog ham med sig til England og satte ham paa Great Myrton Agricultural skole, hvor han tilbragte to aar.

3 England reiste han og saa noget og kom i tale med afholdtsfolket dersteds, og begyndte at studere det system som endog paa den tid havde været bragt vidt i England. Kommen tilbage til Norge oprettede Kloster en privatskole og blev holdt for en dygtig lærer. Han udgav en læsebog og en norsk-engelsk grammatik.

Maadeholdtsagen havde været gjenstand for drøftelse paa vestlandet i flere aar og mange fromme mænd havde virket for sagen. Kloster tolfede afholdtsagen ganske alene en tid og af maadeholdspartiet fik han ogsaa noget tilhold. Det første møde blev holdt paa Klosters skolehus i Stavanger den 26de December, 1859. Ved dette møde var der næsten 100 mennesker tilstede og 30 skrev paa listen som medlemmer.

For at holde sagen fremme udgav han en tid „Afholdsbladet,“ som senere blev forandret til „Menneske Vennen,“ et blad af mer blandet indhold. Dette blad redigerede Kloster næsten til sin død den 18de Januar 1876.

Fra 1861 til 1863 bodde Kloster i Kristiania, for at faa mer udbredelse for avisen og for at opnaa et større virkefelt. Formedest imaa midler, kom han tilbage til Stavanger igjen.

Nu opgav han lærergjerningen og gik ind i handel, men først og fremst var det at virke for afholdtsagen og at skrive for avisen, oversætte bøger og alt andet.

Som formand for afholdtsagen virkede han uafslædig snart i Norge, snart i Island, Sverige og Danmark. Taler holdt han, skrev imaa bøger, og dertil reiste om iblandt folket for at træffe dem som mest trængte til en hjælpende haand. Grundtonen i alle hans taler var, „vand er best.“ Han kunde baade fra praktiske og fra andre sider gaa ind paa en fri diskussion naar han havde dette emne at behandle.

Efter en længere tids sygdom flumrede denne mand i sin manddoms alder bort, 52 aar gammel.

Den 1ste December, 1912 afslørtes i Stavanger en støtte for denne mand, som var i sin levetid drankernes hjælper og den fattige druffenbolts enkes ven. Mange var tilstede ved denne fest som nu hylkede den store tanke, han som banebryder havde indført i landet.

Kloster erindres den dag idag iblandt nordmænd baade i Norge og Amerika, som en varmhjertet, oprigtig sjæl, som søgte i sin tid af al ernæ at ophæve druffenskab. 3 hans tid og med hans medvirken stiftedes selskaber over alt i landet, hvis formaal var at formindsk druffenskab og ophøje ædruelighed.

Klosters tanke blev efter hans død taget op af Dr. Nisjen, amtmand Naresfod, og mange af landets dybt tænkende mænd. Nu er det norske afholdtskræv en gjærende ide baade i by og paa land og i selve stortinget. Kloster som er kjendt overalt som en, der virkede for andre og glemte sig selv. Nu efter 40 aar slatter det norske folk mandens virke og minde.

B. L. Wick.

Bluemoundsjettlementet.

M. S. Lien.

(Fortjættelse.)

Vi har nu tre norske stednavne i jettlementet, nemlig Dahleville, Hollandale og Alevenville. Det førstnævnte er i town of Perry og fik sit navn af D. B. Dahle, Handelsmanden der. Her er ogsaa kirken, præstegaarden, hsteri, imedie og andre skolehus, flere handelshus. Ved siden af haandverkere og handelsmænd bestaar byen af farmere som har bygget sig deilige og bekvemmelige boliger og har flyttet fra farmen for at tage det mageligt efter alt det haarde arbeide paa landet, som de med deres forældre havde at udføre i nybyggerlivet. Der er nu saa iagen af dem som vi kan sige var de første pionerer, da de er hensjvnedede, saa at menigheden er nu af de indsjødte eller dem som kom her meget unge i de første tider. Byen har ikke railroad, men faar sin post hver dag ifra Mt. Goreb, og her er skifte af postbærere. Den ligger paa høit land og har god udsigt til alle kanter. D. B. Dahle folgte og flyttede her ifra mange aar siden, som vi vil se af beskrivelsen om Mt. Goreb senere.

Hollandale er i town of Moscow, Iowa county, og har faat sit navn af Bjørn Holland. Det ligger i dalen ved den gren af Pecatonic River, som tager sit første udspring i Dodgeville. Illinois Central banen gaar her, og det er en god begyndelse til en business by. Her skal være ler for pottemageren og de har organiseret et kompani med stor kapital til at arbejde leret. Efter min foritaelse er denne bys beboere mest af norsk herkomst. Den ligger ogsaa meget nær til den sydlige grænse af Moscow og kan ogsaa regnes med som tilhørende Sadeland jettlementet i Green og Lafayette countier, som strækker sig rundt Blanchardville og til Melowitone. Derjom leret

her findes at være af den art som der tales om saa vil denne by bli af stor betydning om nogle aar.

Alevenville er i Springdale town og har faat sit navn af Iver Aleven, som kom fra Norge 1868 og bosatte sig i nærheden som farmer, husbygger og kontraktør. Da railroaden kom blev han ogsaa lumberhandler. Stationen var først kaldt Bluff, men skiftede navn senere. Den kom nærved at blive kaldt Andersonville efter Hon. Mathew Anderson, statssenator; men han ønskede det ikke da det mindet for meget om Andersonville Prijon. Saa blev det Alevenville efter Aleven, som gjorde største forretning i byen.

Her er to stores, imedie, meieri paa nordjiden og hsteri 80 rods syd. Den ligger 4 mil øst fra Mt. Goreb og er den øverste by i Sugar Riverdalen. Landet paa sydsjiden og hvor stationen staar var entret fra governmentet 1848 af M. D. Lee (fader til S. A. Lee af Minneapolis) og hans onkel Ole D. Lee, dette er ogsaa det nordøstlige hjørne af det norske jettlement.

Mt. Vernon er en liden by i sydlige Springdale. Der blev bygget en liden sagsmølle 1851 og der blev handelshus, og nogle aar senere blev der bygget en liden melmølle, alt amerikanere. Men i aarene mellem 1876 og 78 kjøbte D. B. Dahle handelshuset der og sendte sin søn Herman B. Dahle did, og dette begyndte at bringe norske bosiddere der, saa at den lille by er nu omtrent halv norsk. S. B. Dahle flyttede senere til Mt. Goreb, da de fik railroad der.

Nordmændene havde ogsaa været betrodde flere tillidspladser. Gunnuf Tolleffson af Primrose var valgt til legislaturen i 1868 og Ole Torgerson af Perry 1871 og Michael Johnson af Springdale i 1874, 75, 76 og 77. P. D. Water af Primrose 1887, og Neils E. Evans af Mt. Goreb 1893, han er søn efter Christian Evensen i Perry og er læge i Mt.

Soreb. Bjørn Holland af Hollandale var valgt til legisla-
 ren 1899 og 1901 og repræsenterede Iowa county. Her var
 flere valgte til countymbeder som jeg skal nævne senere. Jeg
 forglemte i mit forrige brev om Mt. Soreb, at i 1869 kom
 Dr. A. Trane, nu i Eau Claire, og tilbød at bosætte sig som
 læge her, men her var ikke husrum at få. Han forlangte da
 at der skulde bygges hus for ham, men det kunde nabolaget ikke
 gøre. Saa forlod han nabolaget. 1872 købte Sam Thomp-
 son smedien her og byggede den meget større, og Torgrim, søn
 af Pastor Fjeld i Vermont gif i kompani med ham. Han
 var nemlig gift med datter til Lars Pederson Dustrud og bygge-
 de sig hus her. 1875 kom Dr. P. A. Flaten, søn til Amund
 Flaten i Vermont, fik husly hos Fjeld og fik god praksis, men
 han døde før end railroaden kom. Paul A. Sletto var her som
 skomager og havde ofte en hjælper med sig og de havde alt
 arbejde de kunde gøre. Da smedien blev flyttet saa tog den
 ogsaa smedene med sig, men deres hus blev staaende paa sin
 plads men blev ikke tomme. Thompson og Fjeld byggede nye
 hus til sig, og de er gode hus endnu. Skomageren flyttede
 ogsaa og tog med sig baade læst, søl og hammer, saa at Sam
 Thompson og Paul A. Sletto er nu de ældste som bosiddere i
 byen. Andrew G. Thompson, gift med datter til Arne Mikkel-
 son Baskaret, var smedker, og var ogsaa med dem som flyttede.
 Han drev møbelhandel. Men han flyttede for sin helbreds
 skyld til Pasadena, California og bor der. De andre som var
 bosatte for saa aar ved slagtingen har vandret som graa-
 sen, den som har skrevet dette iberegnet. Som før sagt, kom
 G. B. Dahle til det nye Mt Soreb isra Mt. Vernon, byggede og
 satte op storehandel. Mange andre kom men jeg kan ikke nu
 give navnene i rækkefølge, men vil se til at gøre det senere.

Si de yngre og indfødte er her i fetslementet nedstammet

mange prominente mænd, præster, profesjorer, læger, jagt-
 rere, bankiere, og embedsmænd og velstaaende farmere uden tal.
 (Mere.)

Oldfund i Numedal og Sandsvær.

G. Gregerson.

Dalens oldfund, synes jeg, burde ha plads som indledning
 i vor paatænkte historie, det vil sige af mangel paa noget be-
 dre, og derfor vil jeg anføre nogle ting, som har været offent-
 liggjorte i Buseruds Blad:

Efter jaget siges det, at Numedal har faat sit navn fra
 en jagtunge ved navn „Nume.“ Dette er neppe tilfældet.
 Bygdenavn sættes ofte i forbindelse med ældgamle konger,
 skjønt navnet ofte kan ha en helt andet rod.

Det ligger derfor nærmest at antage at navnet er kommet
 fra det oldnorske ord „Nume,“ som betyder „bassin.“ Et slikt
 bassin har man i Maserum vand i Hedrum, der staar i forbin-
 delse med Laagen. Rejs — i sit leksikon — opstiller den for-
 modning at den ydre del af Laagendalen først er blit kaldt Nu-
 medal og siden er navnet overført paa hele dalen. Navnet
 kan ogsaa ha sin rod fra det oldnorske ord „Naum,“ det er
 trang dal, altsaa den trange dal. Sandsvær blev i aaret 1336
 skrevet for „Sandsshverfi,“ d. e. Sandgrænden. Numedal og
 Sandsvær nævnes sjelden i den gamle historie. Ingen vigtig
 begivenhed synes at ha påført i denne dal, ingen fiende synes
 at ha foruroliget den; det ser ud til at folket har levet mere
 uafhængig der end paa andre steder i Norge, da der findes
 svært faa mundtlige og endda færre skrevne sagaer fra dalen.
 Den flok af et par hundrede engelske leietropper — friholderne
 — som kong Johan af England sendte kong Sverre under an-
 førsel af nordmanden Hvide og som i aaret 1201 drog over fjel-

det fra Bergen for at jøde til kong Sverres hær, der paa den tid beleirede Lunsbergs fæstning, maa efter al sandsynlighed ha passeret gjennem Numedal. At intet jagu er efterladt er let forklarligt, da sortedøden omkring 150 aar senere udslettede alle slige minder.

Om end historien lidet nævner om Numedal, saa viser dog oldfund og gravhaug, at dalen har været beboet fra stenalderen af. Men gravhaug og jordfundne sager er saa, saa det ser ud til at dalen har været tyndt befolket i oldtiden.

I Sandsvær er der gjort syv fund fra stenalderens tid og syv fra den ældre jernalder, samt 16 fund fra den yngre jernalder (vikingetiden) deriblandt mange sverd. Fra bronzealderen er der, saa vidt vides, intet fund. I nærheden af Bittingfosjen, i den sydlige del af Sandsvær, er en i klippen indhuggen helleristning forestillende mand og kvind. Under en flom gaar vandet helt op til ristningen. Af mærkelige fund kan nævnes et fra den yngre jernalder, som blev gjort paa gaarden Kløvstad. Her fandt man i en gravhaug 4 forskjellige begravelser. Ved hver af disse laa et sverd og en øks. Paa gaarden Mas i Efteitøl har man fundet en guldfingerring fra den ældre jernalder, og i en gravhaug ved Efteitøl prestegaard blandt andre ting en lignende fra samme tidsrum. Paa gaarden Meine i den sydlige del af Romnes i Sandsvær har man blandt andet fundet syv efterligninger af arabiske sølvmynter, der har været anbragt i et smykke. Disse eftergjorte mynter var efter den arabiske tidsregning fra aaret 90 til 100 efter Hejira, d. v. s. 700 til 710 e. s. De er saaledes ikke nedlagte i jorden før den tid, men maaske en del aar senere. Fundet hører til den yngre jernalder og helst nedlagt i jorden i det 9de aarhundrede. Fund af slige mynter forefindes ofte i Norden, særlig i Østberige, hvortil de har fundet vej over Gardarike (Rusland).

Paa Senning i Efteløt fandtes for en del aar siden en spiralformig sølvvarmring. Den blev desværre solgt til en guldfmed og altsaa ikke sendt til universitetet. Fundet har formodentlig været fra den yngre jernalder, da sølvjager altid har været fra den tid. Andre gjenstande af ædle metaller vides ikke at være fundne i Sandsvær.

I Numedal ovenfor Kongenberg er i det hele kun gjort fem fund fra stenalderen og 17 fra den yngre jernalder.

Af fund fra den hedenste tid er der i Flesberg gjort tre fund fra den yngre jernalder. Et fund — to sverd — blev ogsaa gjort i en stenhaug i L yngdal. Dette fund sammen med en gravhaug paa gaarden Tefla viser at bebyggelsen allerede i den hedenste tid er gaaet helt op til aasen mellem L yngdal og Sigdal. Men de ringe antal fund, der er gjort, og de saa gravhaug der er fundne i herredet, tyder paa, at Flesberg i hin tid har været tyndt befolket.

I Svene findes en stor haug som kaldes kirkehaugen, og det fortælles i dalen, at Flesbergs hovedkirke for dundum skal ha staaet her. Den nuværende Flesberg kirke skal da ha været et kapel. Maaske er haugen en gravhaug. Paa fjeldet i nærheden af øvre Maslands søter i Flesberg findes i en myr en firkantet jandhaug — aldeles flad ovenpaa. Haugen er 50 meter lang, 19 meter bred og to meter høi. Sagnet fortæller, at der paa haugen skal ha staaet et hedenstempel.

I Røllag herred er der gjort tre fund fra stenalderen og otte fra den yngre jernalder. Baade fundene og de faste oldtidslevninger er her talrigere end i Flesberg. Da stenalderfundene ogsaa her er saa, maa ogsaa Røllag ha været tyndt befolket i den ældre arkæologiske periode. Af gravhaug kan nævnes en paa gaarden Ulstad. Haugen kaldes dansarhaugen, og det fortælles i en gammel indberetning fra 1745, at der paa denne haug holdtes dans i fordums dage af hedningerne,

da de havde sin ajsid paa en ophøining paa haugen. Paa samme gaard skal der tidligere ha været flere hauge, i en af dem blev der fundet et jverd. En bautasten som stod paa haugen, skal nu findes i forsteningen eller i grundmuren paa et af gaardens huse.

Paa gaarden Alfstad og Storemoen findes hauge der bær navnet „danjarhaugen.“ Paa flere steder i Norge findes dette navn paa hauge, som ser ud til at være gravhauge.

I Nore og Opdal herreder er det gjort to fund fra itenaldere og seks fra den yngre jernalder. Det ene af itenaldere fundene skriver sig fra Skjønne i Nore og det andet fra Opdal. Man slutter heraf, at Nore i den ældste arkæologiske periode — itenaldere — maa ha været bebygget omtrent i samme udstrækning som nu, dog sandsynligvis tyndt befolket. Af de seks fund fra den yngre jernalder var fire af dem pilespidsse fundet paa fjeldene i Opdal og Dagalien og ved en udmark ved Sevliid i Nore. Disse fund tyder ikke nødvendigvis paa en fast bebyggelse, men viser kun at der i hin tid — vikingetiden — har været besøg af jægere paa den tid. Anderledes er det med de to andre fund fra denne periode. Det ene er et jverd fra Svammien i Nore, det andet nogle gjenstande fundne i en gravhaug i nærheden af Tolleffæteren i Dagalien. Dette tyder mere paa en fastboende befolkning.

Paa strækningen omkring Osjøen nord for Dagalien synes det at have været befolket i fortiden. Skjønt det er godt flaatte land langs bredderne af sjøen, er det mærkeligt nok nu kun bebygget af sætre. Der kan man støde paa store dynger med sinder efter myremalmjelmelting og i skogen skal findes levninger af gamle hustomter. Ved Grøtbæk paa sjøens sydside, skal der ha været gamle gravhauge. Folkene, der opholder sig paa disse sætre om sommeren, har ikke stort kjendtskab til disse gravhauge. De holdes for det meste for naturlige

hauge, naftet der findes flere af dem paa disse kanter. Derimod blev det, som før nævnt, for en del aar siden fundet en gravplads 150 meter fra Tolleffæteren vest for Osjøen paa selve fjeldet lige under Bjordalsnuten. I haugen var begravet en kvinde. Haugen var omfat med store stene og med en halvanden meter høi bauta ved siden. Den er nu udgravet. Ved Tetenæteren, paa sjøens østside, er ligeledes to ganske smaa gravhauge, der snarere minder om tuer paa en kirkegaard end om gamle gravhauge. Sagnet fortæller, at disse hauge skriver sig fra svartedauens tid. Medens denne sygdom rasede paa veslandet kom to mænd enten fra Njhylke eller Gardanger over til Osjøen for at undgaa smitten. Da de kom der fik den ene sygdommen og døde. Han blev da begravet i den ene af haugene. Hans kamerat som saa, at det ikke nyttede at fly fra sygdommen, vendte over fjeldet til sin hjemstav. Eieren af æteren grov for nogle aar siden i haugen og stødte paa henraden af en liden mand. Han grov da haugen itraks til iagen. I den anden haug, om hvilken traditionen intet siger, skal der efter sigende ha været fundet en brynesten. Traditionen fortæller at Osjøen skal ha modtaget sin befolkning fra Telemarken og at Dagalien er befolket fra Osjøen af.

Af gravhauge i Nore kan nævnes en, som ligger ovenfor veien paa gaarden Kravik. Der stod ogsaa en bauta, som nu er borte. I fars barndom var der flere gravhauge, men de fleste er for længe siden udjævnet og saaledes gaaet tabt som minder fra fundne dage. Paa Nore prestegaard er der, eller var i allefald i 1870, syv gravhauge. Paa gaarden Svammen ved øvre ende af Norefjorden paa vestre side af Laagen, er der ogsaa mange hauge, som rimeligvis er gravhauge. Paa denne gaard fandtes i 1843 en grav, dækket med en stenhelle, som det maatte fire mand til at løfte. Her fandtes det omtalte jverd.

Paa flere steder paa sætre, som hører til gaardene Skjønne og Borgegrenden, findes jinder efter myrmalmsmelting, noget jeg selv som smaagut iagttog og beundrede. Læt ved en sæter, der har staaet øde i de sidste hundrede aar eller mere, og som i gammel tid hørte til øvre Borge findes en stor kjæmpehaug vistnok den største i Numedal. Sæterens navn var Brorstullen. Det var vist det eneste sted i dalen, hvor traditionen fortæller, at folk ikke kunde opholde sig der om sommeren paa grund af de underjordiske. I min barndom stod der en faldefærdig sæterbu, samt enkelte minder om at sætervolden havde været indgjærdet. Kjæmpehaugen ligger lidt nord for volden og er vist en 15 til 20 meter høi og vist 25 til 30 meter i tvermaal. Den er bebofjet med kratfog af birke og brijsk. Der har ofte været gravet i den men sagnet fortæller at de underjordiske altid har forhindret det. Far fortalte, at der langt tilbage i tiden var en som havde bestemt sig til at finde en skjult skat, som var nedgraebt der, men saa maatte man ikke tale. Gjorde man det, forsvandt skatten selv om man hadde fundet den. Det skulde være en stor kobberkjedel hvori skatten laa. Alt gik godt medens han grov. Han hørte en hel del forskjellige lyd; snart var der et barn der hnkede sig i hans nærhed, snart hørte han at en overfaldt en anden og hans navn blev ofte nævnt med bøn om hjælp. Han lod sig ikke forlede, men arbejdede lige ivrigt efter sin skat. Endelig fandt han kobberkjedelen. Men da blev han opmærksom paa et pent brudejølge, der kom paa prægtige heste og sang og lo og spillemanden gik eller red forud for følget. Sæterveien gik tæt ved østsiden af haugen. De vilde have ham med til bryllupsagarden fortalte de. Følget red forbi, men han holdt sig lige tappert. Om en liden stund kom der en, der sad i et stort traug og skuede eller stak sig frem med to stave og sang uophørlig: „E naar dei vel at, e naar dei vel at“ osv., men dette

blev formeget for ham som grov. Skatten hadde han allerede faaet op paa kanten af graven. Han vendte sig om jatte i en latter og svarede med en ed: „Du naar dei aldrig at din tojs!“ Og skatten forsvandt i graven og er aldrig fundet siden. Sandheden af denne historie vil jeg ikke indestaa for, men haugen ligger der uforandret i sin pyramidagtige form, og den kan umulig være en naturlig dannelse. Den maa være arbejdet sammen af menneskehænder en gang i fortiden.

Nogle minder af det norske sæterliv.

Naar jeg nu forsøger at skildre nogle saa træk af det norske sæterliv, er det med den hensigt at det muligens vil friske op enkelte gamle minder om dette liv, hos nogen af vort norske udflytterfolk her i Amerika, som igjennem tidernes løb og rastløse fart her i dette land allerede har begyndt at glemme det bort. Ligeledes kan det muligens interessere lidt vore unge læsere saa at de faar et lidet indblik i sæterlivet. Jeg mener disse unge, som er fødte og opvoksne her i dette land og ikke har nogen rede paa hverken hvad fjeld eller sæter er i det hele.

Tidlig om vaaren, saa snart ager og eng begynder at skyde veks, maatte hele buskaben flyttes fra gaarden og op til udmarken paa høiderne, til den saa kaldte hjemsæter. Her hadde de som oftest ganske gode sæterboder. Tjenestepigen var den som udførte stellet paa hjemsæteren, men hadde gaardsjokkene en vokjen datter saa kunde det ogsaa bli hendes lod. Fra to til tre uger opholdt de sig der. Disse jenter hadde det nok saa travelt. Ved siden af sæterstellet maatte de gaa hjem til hver morgen og udføre et dags arbejde paa gaarden, dette kaldtes at gaa imellem stølen.

Omtrent ved St. Hansetid blev atter buskaben flyttet til den saakaldte langstøl, som ofte var beliggende langt borte i

fjeldene, undertiden fra to til tre norske mil fra gaarden. Der opholdt de sig et tidsrum af omtrent to maaneder, mens den travleste slaatteomn foregik hjemme paa gaarden. Manden maatte saaledes i dette tidsrum selv tage vare paa husstellet hjemme og selv være kok og madmor, som det hedte.

Konen paa gaarden havde nu den ære at faa gaa til sæters og være sin egen herre disse sommerugerne og nyde den friske fjeldluft i fulde drag. Men noksaa travelt havde disse kvinder det paa sæteren alligevel, thi de havde meget og vigtigt arbejde at varetage, havde ofte fra 16 til 20 kjør at melke og en flok gæder og saa at vste ost og kjerne smør og koge prim. Dette var deres daglige stræv fra dag til anden og uge efter uge, indtil den herlige busærdsdagen oprandt, da de atter fik flytte hjem paa gaarden. Kvinderne med sin barneflokk havde dog den fornøielse til hver lørdagskveld at faa besøg af sin husbond og far som standjede hos dem søndagen over, til stor glæde og fornøielse baade for kone og barn. Han havde med to eller tre fløvhester som tidlig mandags morgen blev belæsset med saa tunge fløv som de kunde bære paa sin ryg og bestaaende af disse værdifulde varer som konen havde tilvirket i ugens løb. Disse produkter maatte i gamle dage altid transporteres hjem paa hesteryggen over noksaa lange strækninger af ulændte fjeldveie. Dette, som alt andet, er nu forbedret en hel del i Norge. Paa mange steder har de ryddet sig gode veie over det ulændte fjeld, saa de kan kjøre med vogn. Dog er det paa mange steder de endnu maa bruge den gamle metode og kjøre sine varer i fløv over fjeldet.

Nogen som ikke har godt kjendskab til det norske sæterliv falder det saa let at tænke sig at det maatte være et trist og enjont liv for disse stakkels kvinder, at bo der i det øde fjeld saa at sige alene. Men almindeligt havde de en stor barneflokk at tage vare paa ved siden af det store og vigtige sæterstel i det

hele, og en flok af vilde børn gir altid mødrene det fornødne tidsjor driv. Lidt adspredelse havde de ogsaa af og til. De besøgte hverandre. Det var almindeligt fra tre til fire opsidderne paa en og samme sæter og da havde disse glade, muntre budeier som et lidet gæstebud sammen, og en munter, livlig og lang pasjar, som gjorde dem godt til sjæl og krop. Men med sit tunge arbejde og daglige stræv med sæterstellet kunde det synes at de havde det meget travelt. Men fra seet alt dette, syntes de dog selv at disse ugerne i det øde fjeld svandt meget fort, og at det var den glædelste og lykkeligste tid de havde i hele aaret. Vi st skal det være, en kunde aldrig møde et glædere og lykkeligere menneske end en sæterbudeie. De var altid i godt humør og deres ansigt bar præg af at de var glade og vel fornøiet med sit tarvelige og enjomme sæterliv.

Jeg formoder at den unge lærer ønsker mig at paapege lidt hvorledes disse sæterhytter saa ud og var indrettet. I gamle dage var de nok, som oftest, ikke meget pragtfulde men meget simpelt indrettet. De var dog for det meste bygget af tømmer. Men almindelig brugtes jordgulv, som tildels endnu tilfældet er. I gamle dage var disse boder meget sjelden forsynet med vinduer. Men derimod var der sfaaret et lidet firkantet glug i væggen, men bare paa to sider. Til at dække igjen gluggen var der lavet en træstamp som kaldtes gluggestampen. Taget var af birkenæver, udenpaa belagt med jord og tørv. Midt i taget var der dannet en stor aabning af størrelse som en liden dør. Denne aabning tjente til at faa ind mere lys, som den ogsaa tjente istedenfor skorstenspipe at trække røgen op fra ildstedet. Ildstedet var undertiden lavet som en peis, saadan som de havde i stuen hjemme paa gaarden. Men i gamle dage var det simpeltthen nogle flade hellestene, opreiste for at holde ved og selve varmen paa sin rette plads, og røgen gif altjaa op igjennem den nævnte aabning i taget, men en

stor del af den svævede i huset og fandt ingen udvei før fjærringen jaget den paa dør. Nævnte aabning i taget havde ogsaa den ulempe med sig at storm og regnslud derigjennem fik frit indpas i huset, saa det der igjennem kunde det baade sees og føles enten det var storm eller solskin.

Undertiden havde disse budeier sine store besværligheder med et og andet, baade med naturlige og hysteriske ting, som kunde forekomme. I det ensomme øde Fjeld kunde indtræffe besøg af huldrefolk med mere, og hjørnen var oite meget nærgaaende. Den kom tildels ind paa jættertunet om natten og gjorde angreb paa besætningen, jnappede en kalv eller en ko og dræbte den førend budeierne anede uraad. Men saa snart de forstod hvad var paa færde, var de straks rede og paa bedste maade forsøgte de at forsvare sin høling og befri den fra hamjens graadige angreb. Disse kvinder lagde sig ikke i skjul eller laaste sig ind, naar der var fare paa færde. Nei de var heldmodige og urædde som krigshelter naar det gjaldt at forsvare sine kreaturer og værne om det gods og hjem som de havde at tage vare paa.

De kunde ikke drive hamjen bort med skydegreier, thi de havde ikke den slags vaaben i sin besiddelse. Men de havde en anden ganske eiendommelig maade at jage den bort paa. De samlede nemlig isammen en mængde brændbart stof, saasom birkenæver og tør briif, gjorde saa et stort baal midt paa jættervoldden midt iblandt kreaturerne. Ved siden deraf hujede de og skreg af alle kræfter. Alt dette jatte skræk i hamjen og som oftest tog han benene fat og forlod stedet. Undertiden kunde den dvæle lidt og forsøge at slænge sit bytte paa nakken og saa det med paa farten. Naar kvinderne merkede det, havde de en anden fremgangsmaade for at drive den bort. De tog nemlig en stor bunke med tør birkenæver og bandt paa en lang stok, jatte saa ild paa, og saa sprang de efter hamjen med dette

ildvaaben; og dette jatte en saadan skræk i udyret at han drog afsted det forreste han kunde, for ikke at komme tilbage hverken den aften eller kanske ikke nogen gang senere heller.

Jeg nævnte ogsaa om huldrefesøg paa jæteren. Dette var vistnok saa almindeligt i gamle dage. I allefald rygtes det efter vore forældre, at de har oplevet mangt og meget af saadant i sin tid. Skal bare fortælle en liden historie af gamle bedstemors erfaringer i den retning.

En gang mens hun var alene paa jæteren indtraf det at hendes fjør ikke kom hjem om aftenen til rette tid. Hun maatte saaledes gaa langt op i fjeldet efter dem, og det blev meget langt paa nat førend hun blev færdig med malking og al anden stiel. Af den grund blev hun meget træt og var søvniig ved den vanlige tid som hun pleiede at staa op om morgenen. Mens hun saaledes laa i sin dybe, rolige søvn hørte hun pludselig sit navn bli nævnt af en klar kvindestemme, saa hun vaagnede med et og reiste sig op i jengen. Med det samme blev gluggestampen skyvet ind saa den sprat langt bort over gulvet, og saa lød en stemme igjennem gluggen og tiltalte den gamle saaledes: "Stat up no, søvar ju, og mjølkø ku. Sole skjins i grønne lie o endaa søvø du!" Hun blev vist lidt nervøs over denne uventende tiltale og vidste ikke enten hun skulde staa op eller stikke hovedet under skindfælden igjen. Saa raabte det atter igjennem gluggen: "Søvar ju høire no du, vil du bytø bu, seks gjeita før ei ku? Den gamle dvælede vist en stund med svaret, men saa raabte det atter: "Høire du infji, søvar ju? e ynjsji at byte bu! O saar væl dee daa, ja hun — — saa begyndte denne samme klare kvindestemme at lokke paa gjeiderne sine og byttede om navnene saaledes: "Kaama no statkara gjaitane mine.

Boffø, boffø, melle, langt uppaa fjælle;

Lønge o Tila, Draanninge Mila;

Rose o Løffa, Danømark o Søffa;

Staffar, kom du Spanjor, du Frigjitt mi!

Dette var det sidste hun hørte af kvindestemmen, og da hun til slut stod op den morgen og kom udenfor, var en af hendes bedste kjør borte og istedet stod der seks store, hvide gjeder med stridt jur. De sprang efter bedstemor og vilde saa malke sig. Disse gjeder havde megen lykke med sig og formeredes og blev den bedste gjederace i hele bygden.

Dette er historien saaledes som bedstemor fortalte den. Og nu har jeg fortalt den, og det er sandt. Sig saa ikke, at det ikke er underjordiske folk til.

C. N. Kemme, Luverne, Minn.

„**Boken om Norge;** livsbilleder samlet for norsk-amerikanske skoler og hjem, til et billede av Norge før og nu, ute og hjemme, dets historie og kultur.“ Ved Nordahl Rolffen, (under medvirking af W. Ager og Gisle Bothne med flere).

Dette er et verk paa fem bind hvoraf I. og III. er tilsendt til anmeldelse. At dømme efter disse to bind svarer verket nøie til titelen. Det er et verk som er særdeles vel skiftet til at bruges som læse- og lærebog ved vore norske skoler og ikke mindre ved common-skolen der hvor man har faat indført norsk som skolefag. Men hogen er vel saa godt skiftet til hjemmelæsning baade for ungdom og ældre. Det er en skat af norsk litteratur vi her har for os, og vi kan ikke noget bedre ønske i „norskhedens“ interesse end det at hvert hjem vil ha og bruge den og det flittigt.

I. Norsk barneliv, er helst anlagt paa at være læsebog for norsk-amerikanske barn som skal lære norsk, men allerede kan engelsk. „Norsk barneliv blir en række kunstnerisk formede billeder der samler sig til et barnets Norge.“ (Fra forordet).

III. Norske digte. 3 udvalg fra Petter Dass til vore da-

ge, er en digtsamling, „en folkebok“ og er ledsaget med „korte oplæsninger, dels om digterne selv, dels om enkeltheter i de respektive digte.“ Der er stykker nok og afveksling nok til at det hele danner en rig skat for den hele familie som er saa heldig at eie den.

De andre dele er ikke endnu udkommet. I. paa 283 sider, og III. paa 358 sider blir vist at saa hos alle vore boghandlere. Læser, anskaf dig hele verket saa fort som delene er at saa.

Opregnelser. II.

Ved S. G. Vertilrud.

I skoleaarene, saa i ti eller elleve aarsalderen, forgif jeg mig stvgt ved at spørge mor hvorfor Gud skabte menneskene naar han vidste at de kom til at synde. Jeg fik juling, fordi at jeg spottede Gud. Hvad jeg ikke fik til at hænge isammen var, at Gud, som var almægtig, alvidende og barmhjertig uden lige, ikke skulde vidst at menneskene kom til at synde. Men da han vidste at de kom til at synde, hvorfor skulde han ikke forhindre, naar han var saa barmhjertig? thi han vidste jo at de fleste kom til helvede derfor. Engang spurgte jeg hende hvorfor Gud ikke advarede Eva ifra at spise æblet og hvorfor han tillod slangen at friste Eva og Adam. Fik stryk igjen.

Engang spurgte jeg hvor Cain kunde saa sin kone ifra, og fik stryk for det ogsaa.

Saa vidt jeg erindrer saa var det 5 eller 6 gange som jeg forbrød mig i denne retning og turde da ikke oftere spørge mor derom. Tvilen til disse lærelæetninger begyndte tidlig og jeg har endda ikke fundet nogen som har forklaret det aldeles tilfredsstillende.

Jeg var vel ikke mere end ti eller elleve aar naar jeg maatte først være med far at drage noten. Jeg var noget stor af

væst og derfor saa blev jeg tidligt sat til at gjøre tungt arbejde. Vi havde en meget god not, en som vi vidste var meget bedre end nogen anden havde. Far havde samlet op alle de hesterumper paa vide hold, som der var, og saat nok af dem saa han kunde gjøre nottaug af hejstetagl. Disse taug var meget gode, da de var saa lette at man kunde tage dem paa armen efterjom de blev draget ind, og saa flød de saa let paa vandet. Dette gjorde at vi kunde drage mange flere notkast om kvelden end nogen af dem som havde almindelige rebtaug, thi naar vi havde noten inde og fisken taget ud saa var det bare at kaste taugene op i baaden og ro affted til næste notkast. Men det var for tungt for mig og kun lysten holdt mig oppe. Det er tungt at tænke paa hvor ofte jeg skal af overanstrengelse og tog i til sidste snug af kræfter og kun fik som ojetst skænd for at være flodset og lite for sig.

Engang drog vi noten og fik noget fisk paa sætervolden. Saa drog vi til Svartviken og drog et kast der og fik saa forjærdelig meget med smaafisk. Omtrent 300 af dem. Dette blev saa meget fisk at vi ikke turde have den al i baaden, fordi at nogle andre som var ude samme aften og drog not ikke skulde saa se den og blive misundelige og gaa fortælle det. Vi roede til Sæteren igjen og var oppe i buen med al fisken vi havde medens de drog et kast i Rensjøviken og da ikke kunde se os. Saa drog vi ud igjen og drog to eller tre kast til og fik noget fisk. Naar vi var færdige saa var de andre fiskere der ogsaa og de kom for at se fisken vor. Den fik de se og de skreg over sig fordi vi havde faaet meget mere end de havde. Tænk om de havde vidst om den vi havde i buen, sagde far efter de havde gaat. Det tog til at lyse i dagen naar vi havde pynetet fisken, og vi var trøtte.

Engang bar vi noten til Rensjøen og drog et kast paa vestre stranden. Vi fik en 20 stykker eller saa — den peneste fisk som

jeg nogengang har seet, saa jed og stor. Da var far ræd for at fisken skulde spænde hul paa noten, saa han fik mig til at holde begge enderne medens han selv sprang ud i vandet og ligejom rullede not og fisk op stranden og ind paa flad mark. Saa træt som jeg blev før jeg kom hjem; thi vi bar al denne fisk og noten atpaa. Vi drog not mere og mindre alle somre hjemme.

Om vinteren da jeg var 14 aar saa tog far paa sig at bære posten fra Begnadalen til Sedalen. Det var ifra skolehuset ved Begnadals kirken og til Nerby i Sedalen vi bar den. Vi maatte gaa to gange i ugen, onsdag og lørdag. Onsdage fik vi gaa om dagen, men lørdagen saa var det om kvelden. Skulde gaa fra Begnadalen klokken 6 eftermiddag naar den var paa tid. Broder Zver bar den onsdagen og jeg lørdagen.

Engang medens jeg gik op Begnadalsbakterne saa frøs jeg saa forjærdeligt paa den ene stortaen. Skoen var det hul paa saa det var bare strømpen som holdt fulden ude. Naar jeg gik over Rensjømyren saa blev jeg varm og det erindrer jeg at jeg glædede mig over. Kom til Nerby med posten og gik hjem. Da jeg kom hjem og skulde ha af mig og varme fødderne var sko, høje og fod frosset tilsammen paa den fod som jeg troede at være varm paa. Det blev da opstuds med at fine den op i lud, og det var forjærdeligt saa det spæd. En tid efterpaa faldt det af alt det forfrosne fiod, og jeg gik med saar' taa til langt paa sommeren, men gik med posten ligevel som før. Taaen blev aldeles lige god igjen.

Det sagdes, at om postvæsenet havde vidst at det var smaa-gutter som bar posten, saa havde de ikke tilladt det. Ingen klagede og det gik bra. Det var Ole Nerby som hjalp far paa den maade til at vi kunde tjene noget for at leve. Vi saa aldrig et eneste øre dreaaf, Zver og jeg. Vi tænkte heller ikke paa at vi skulde ha noget derfor.

Paa en af mine ture efter posten saa var den forsinket to eller tre timer. Jeg kom ikke til at gaa isra Begnadalen før flokken var saaved 9 om aftenen. Jeg var forfærdelig mørkeræd, og var ogsaa svært ræd for at posten skulde blive røvet af nogen, og at de skulde slaa mig jordærvet eller kænste ihjel. Jeg sad frygttagtig hele aftenen og gruede for turen opover bakfene.

Straks før jeg gif saa jagde lærer Thorsrud, som var postaabner paa Begnadalen, at naar jeg kom saalangt at jeg saa op paa Zenlismyren saa skulde „Kari Nusta Nafen“ komme. Dette vidste jeg nok var spøg, men det sad i tankerne hele tiden. Naar jeg kom opimod Zenlismyren saa syntes jeg at høre lyd af noget og stansede og lyttede, men hørte da intet. Begyndte saa at gaa igjen og holdt jærlig god udfig imod Zenlismyren. Netop der hvor jeg kunde se op imod myren saa jeg noget imod mig. Jeg kvat saa jeg næsten stivnede og drog af veien og tilfogs. Da var det nogen som skreg: „E det du Syver.“ Jeg stansede da, og i næste vind saa stansede han i veien ret overfor mig. Det var Ole Nerby. De vidste ikke om at posten var forsinket og var blevet rædde for at noget var hændt mig. Det var et helt følge af folk længere fremme paa myren og da vi traf dem saa blev de saa glade at de bar mig paa arme en stund. Derefter maatte jeg sidde paa en kjelke og blev draget lige til Nerby. De hadde ledt udenom veien ved ethvert ski spor som tog af for at se om jeg hadde aget af veien og saa der hjælpeløs. Jeg hadde nemlig ski med mig.

Har ofte undret mig paa at Thorsrud ikke vidste bedre end at skræmme en sliig, men han troede vel kænste ikke at jeg var ræd. Jeg er sikker paa at det ikke var for at ville mig ondt at han jagde det.

I 14 aars alderen maatte jeg være med at tømre og den tid dette hændte var vi i Nerstad i Sedalen og byggede op et

skolehus. Jeg skulde have gaat paa skolen i Skjernstad skolehus, men ved at spørge læreren fik vi lov til at jeg var med far i Nerstad for at hjælpe ham noget om aftenerne. Jeg skulde gaa paa skolen i Braka og den gang var det gamle O. B. som var lærer. Jeg begyndte der paa skolen og syntes at mangt der var rart. Børnene var meget ulydige og narrede sin lærer alt i et. B. var heller ikke som vor lærer, thi naar han blev sint saa syntes det for mig som om han ikke kunde styre sig. Han var temmelig gammel og skalt til alle tider noksaa meget, men mest naar han var sint. Det var mangeslags kommers der med skolebørnene og enkelte af dem var meget ulydige og opfættige.

Det som jeg crindrer bedst isra den ugestid som jeg gif paa B.s skole var en dag som vi skulde læse op udenad de svar som vi dagen forud hadde faat til lækse udaf vor forklaring. Den gang faldt det sig sliig at han begyndte at overhøre min fide-mand først, og naar denne ikke kunde svare paa sit spørgsmaal saa spurgte han den næste et andet spørgsmaal, og sliig holdt han paa at skifte spørgsmaal og det rare var at den gang var det ingen som kunde sin lækse men alle sad stumme naar de blev spurgt. Nu kom snart min tur, thi det hadde gaat bordet rundt. Jeg sad meget ræd fordi at jeg heller ikke hadde lært min lækse godt. Det faldt sig dog sliig dengang at naar min tur kom saa fik jeg et af disse korte svar som er i forklaringen og dem lærte jeg altid let. Da han spurgte mig saa kunde jeg svare ham paa hans spørgsmaal. Dette blev han saa rasende paa sine egne horn over, at han begyndte at slaa og lugge dem, og de største begyndte at tage igjen. Det blev aldeles slagsmaal saa tilfidsit maatte han gaa udaf rummet hvor skolen holdtes og ind i det næste rum, hvor hans kone var.

Disse selv lærte, gamle lærere, som bygderne hadde i den tid. Naar jeg engang talte med en gut, som gif i skolen, om regning

Medens han gif igjennem døren saa var det nogen som holdt ham i frakkejsjdet og døren blev lukket paa det saa frakken sad fast. Efter en liden stund aabnede de døren, thi de troede antagelig at læreren stod der bundet, men det var nok ikke tilfældet. Da døren blev aabnet faldt frakken paa gulvet. Læreren var krøbet ud af den. Jeg syntes dette var forfærdelig til tilstande og var ræd for at fortsætte paa skolen der.

Jeg erindrer at engang var denne lærer rasende sint paa sine børn, fordi at jeg kunde regne bedre end de, og det maatte uidentvil ha været hans skuld at de ikke kunde mere. Jeg var dengang udenom de fire regningsarter som jeg erindrer vi kaldte det, og havde begyndt paa decimal brøken. Engang jeg kom til et stykke som jeg ikke kunde klare spurgte jeg læreren hvorledes det skulde gøres. Han tog min regnebog og sad og læste eller saa i den en lang stund, og saa gav han den tilbage til mig med det svar, at ifald jeg ikke vidste selv hvorledes det skulde gøres, saa vidste ikke han det. Dette blev jeg forundret paa og forstod ikke den gang at han bare var en af saa fik jeg vide at naar de havde regnet ud de første fire regningsarter saa blev de satte til at begynde paa regnebogen igjen og holdt sliig paa hele tiden medens de gif i skolen. Det skulde dog ikke hændt ofte at nogen kom noget længere frem i regning end til de første fire regningsarter.

B. var meget snil mod mig, og det hændte ofte at han tog mig med ind til sin lille hustru og jeg fik noget godt at spise. De var begge to meget gode venner til begge mine forældre og dette hjalp vist ogsaa noget. Det var bare en uge som jeg gif paa denne skole, og jeg kunde ligesaa godt ha været hjemme for det som jeg lærte. Jeg har ogsaa et minde derfra som jeg tog meget til hjerte, og det var naar nogle af de børn ifra de større gaarde lo ad mig for den simple mad jeg havde med til skolen og satte liderlige navn paa smørret jeg havde paa

brødsfiven. Jeg erindrer at de havde god mad med sig til middag og at min var simpel, samt at deres spot syntes for mig at være rent for hoven. Jeg søgte aldrig at erke mig ind paa nogen og søgte at jeg burde ha faat gaat i fred og at den mad jeg havde med var det bedste som vi havde raad til at ha. Endel af disse børn var skinnhge paa mig fordi at B. ofte fortalte dem rent ud at de aldrig vilde blive værd en ødt om de ikke forsøgte at lære saaledes som de kunde se at jeg gjorde. Det begyndte at bli rent farligt for mig at være der, og paa et eller andet vis saa faldt det sig saa at jeg maatte slutte ogsaa, og jeg kom ikke til at gaa der paa skolen mere end den ugen.

Det var en troværdig mand i Gedalen som vi kaldte for „Murbegutten.“ Denne Murbegutten kom en gang ind til os medens vi havde kaffe til aftens, tror jeg, og far gav ham kaffe og lagde frem en klump topsukker som vi gnom af. Jeg syntes at denne Murbegutten tog ret mere sukker end han burde, men det var ingen som sagde noget til ham og da han var næsten færdig med klumpen saa sagde han til far: „Du har lagt fram altfor mykij sukker aat me Gulbrand.“ Da forstod vi at han ikke var vant til at have raadighed over mere end det som han skulde have.

Før vi reiste ifra Nerstad kom det en ny lærer did, en ung seminarist. Børnene var rasende ulydige og han havde et svare stræb med at saa dem til at lyde. Denne lærer var en af de allerbedste som jeg har seet og jeg sørgede rent fordi jeg ikke kunde saa gaa i skole hos ham. Jeg erindrer at det snart blev halv ugreier i fredsen af den grund at forældrene holdt med sine børn naar læreren forsøgte at saa sliik vaa dem, og dette gif tilfjdst saa vidt at læreren fandt det vilde være bedre for sig at søge et andet kald og gjorde saa.

Kaldrud-Kjærringen.

(En sandfærdig skisse fra Numedal).

E. G. Mogan.

Paa vestsiden af Laagen, naar du kommer forbi Begli kirke og Lyfbygd, som strækker sig et godt stykke nordover og forbi enden af den lodrette fjeldvæg, der lig en gigantisk mur staar skjærmende overfor de mange fredelige gaarde, ligger gaarden Kaldrud lige ved storveien. Det er kun en liden gaard, og omendkjønt en strimmel af de fladere marker, der strækker sig fra storveien til Laagen regnes med, saa hører der forholdsvis liden jevn mark til gaarden; thi fra det sted, hvor husene ligger, er der stupende brat, med urer og hjerghuler. De lidt jevnere sakraaninger er dog dækkede med skog, bestaaende af løvtræer ved bakkens fod og gran- og blandiskov længere op i lien. Der er ogsaa rydninger, fra gamle tider, der regnes for at være slaattemark, men grunden var saa stenet, at der skulde stor færdighed med „stutljaen“ til, om man skulde være istand til at saa tag i nogen betragtelig del af det mellem stenene sparsomt voksende græs.

Paa denne gaard bodde paa den tid, hvorom jeg skriver, Ole Kaldrud og hans hustru; børn havde de ikke. Sam erindrer jeg som en mørkladen mand over middels høide, rank af velt og bredskuldret. Han gav ogsaa indtryk af intelligens og hæderlighed, og jeg tror neppe der var mange som vilde frakjende ham disse og andre gode egenkaber; thi han nød venners og naboers tiltro og gode omdømme. Venlig og omgængelig var han ogsaa som saa. Hustruen var væver og liden af velt; og gav indtryk af rastløshed og energi, der efter som aarene gif udviklede sig og antog karakter, som er baade vanskelig at forstaa og beskrive. Hun stillede i hus og fjøs, ligesom de fleste kvinder gjorde der i bygden i de dage. Efter-

haanden syntes hun dog mere at tabe interessen for husstellet, men fjøet og kreaturerens tarv glemte hun aldrig.

Det mest eiendommelige ved hende var, at hun havde en apati for sin mand, der lidt efter lidt udviklede sig til uforjontligt had. Ole Kaldrud var sølvmed og hans ry for dygtighed i jaget rak langt udenfor bygdens grænser. Den almindelige mening var, at hvad den lille jordvei kastede af sig tilsammen med hvad han tjente med sit haandverk burde mere end give de to hørnløse folk et rigeligt udkomme; men saa var ikke tilfældet. Det gif aarligaars tilbage med formuesomstændighederne. Af og til, især i onnetiden, trængtes der arbeidshjælp. Kaldrud-Kjærringen forestod da, som derimellem, madstellet. Naar der var tid til at spise, anrettede hun i en fart maden og var fanke, ved den tid folkene kom ind, allerede ude i marken og ragede og bar frem høi; thi det var ikke saa greit at saa det tørt i de skyggefulde og opunder aasen liggende aabninger, især naar det led ud paa høsten. Hun kom aldrig tilbords med de andre og man saa hende, godt som aldrig, at spise. Men som rakstefulle i høislaatten var hun meget dygtig, og naar hun, som det undertiden hendte, havde en pige, som hun likte til at hjælpe sig behandlede hun hende paa det bedste.

Hun havde altid fine og velstelte kreaturer, men man saa lidet af hvad de kastede af sig, og om der blev kjøbt og bragt tilgaards fuldt op af levnetmidler, var der altid mangel; thi alting svandt ind eller blev helt borte paa en hemmelighedsfuld maade mellem hendes hænder. Dette gjaldt ikke alene madvarer, men ogsaa kopper og gjenstande, der hørte husholdningen til. Enkelte gange forsvandt der ogsaa en eller anden gjenstand fra verktødet, men det var da helst noget som havde blevet liggende altfor længe inden det var gjort istand; thi i de sidste aar af hans levetid blev Kaldrud meget forjømme-

lig i sit haandverk. Det gik stadigt bagover med ham. Hans helbred var daarlig og han gik og skrantede i mange aar. Han var dog altid venlig og taalmodig tiltrods for at hun læste den samme læsse for ham og overdnygede ham med de værste skjældsord til alle tider.

I mange aar havde han sin jeng oppe paa en „hjal," hvortil han rak ved hjælp af en stige. Det var ikke at undres over at hans helbredstilstand forværredes; thi han fik ikke ordentligt tillagt mad — ikke at tale om, at det var umuligt at varetage den renslighed, som er en nødvendig betingelse for legemlig velvære for den sunde, og den endda mere for den syge og skrøbelige. Ole Kaldrud og min fader havde været ungdomsvenner og kamerater, og dette vensskabsforhold døde ikke helt bort, men holdt sig nedover aarene. Min fader var ogsaa vel anset hos hustruen, der regnede ham som en af de saa, der stod paa hendes side. Dette vensskabsforhold skrev sig fra at min fader tit, paa hendes opfordring, paatog sig at give hendes mand irettesættelser for hans (mandens) „djevlelse" maade at være paa. Naar overhalingen, i hendes paahør ved leilighed blev givet, var hun god og blid og intet var forgodt for gæsten, hvad beværtningen angik. Det hele var naturligvis bare spøg; thi det var kommet dertil, at hun, i forholdet overfor sin mand ikke var anset for at være fuldt tilregnelig. Men alligevel var det neppe rigtigt at øve selv et saa uskyldigt bedrag; thi, om intet andet, kunde det medhold, hun fik, styrke og opmuntre hende i hendes skjæve opfattelser. Det ubegribelige og uforjonnige had, hun nærede til sin mand, brandt altid med stigende styrke.

Mad og andre ting vedblev hun stadigt at drage ud af huset, men man kunde ikke opdage hvad hun gjorde med altsammen; thi hun havde tilsyneladende ikke omgang med nogen. Der hviskedes dog om at madvarerne gik til visse mindre vel-

berygtede personer, der bragte hende brændevin, kaffe og andet. Oppe i aasen var der fuldtop med urer og huler og der troede man hun gjemte noget af det gods, hun samlede paa; thi deroppe færdedes hun meget, men tiltrods for at folk gjorde sig erinder over de værste ulænder og figede ind i huler og kløfter, fandt de ingenting. Smidlertid blev manden mere svag og da han gienlynligen ikke længe vilde blive istand til at krybe op paa „hjallen" eller i andre maader tage vare paa sig selv, blev det besluttet at han skulde flytte til en søster, som han gjorde, og der døde han om en meget kort tid.

Efter mandens død kom det ogsaa for dagen, hvor hustruen havde gjemt sit gods; det var ikke oppe i aasen, men i en bergkløft nede paa jorderne ikke langt ifra Laagen. Her fandt man mange slags jager og underlige ting, som det syntest utroligt et menneske paa denne maade vilde drages med, og som nu var forrustet eller forraadnet. Der var store mængder af kar og andre slags gjenstande af træ, som havde været sammenfkrabet i et tidsrum af kanske tyve aar, og som tidens tand havde for det meste gjort værdiløst. Da den staute og velanjede Ole Kaldrud førte den nette, og efter folks sigende, den da ikke stygge Gunhild Prestegaarden til alteret, var det ingen som kunde forudjagt at samlevet skulde blive saa forseilet og grændjelsøst ulykkelig; thi om det stod i stjernerne skrevet, saa var der ingen som kunde læse det.

Naar visse ideer og tanker lægger saa aldeles beslag paa et menneske, at det som hylder jindet og tankerne er af det onde, siger man at vedkommende er besat. Kaldrud-kjærringen havde ganske gaaet og famlet der i ensomhed og mørke og dvælet ved og famlet i sit sind og sine tanker alle virkelige og indbildte forurettelser, og spundet og vævet det sammen til et hadets og hævnens tornekrone, som hun selv maatte bære til sin død.

Enten hendes sind kom ud af ligevegt fordi hun pleiede og nærede de onde tanker og gav had og hevnsølelser rum i hjertet, eller en forudgaaende sindsforstyrrelse var aarsag til hadet og ondskaben, er ikke saa ligetil at sige. Et er imidlertid sikkert, at den som har altfor megen omhu for og tænker altfor meget paa sig selv og paa de forurettelser, som de mener at være gjorte til gjenstand for af ofte helt ufylldige og intetnende medmennesker, er paa farlige enemerker, og den dermed følgende hevnsølelse og avindshyge er en gnavende orm der tidligere eller senere ubønhørligt vil nedbryde helbredet og ødelægge livsglæden, ligesom fjærligheden, medlidenheden og den aldrig svigtende velvilje overfor alle mennesker vil styrke den sønderknupte og skabe et paradys selv ude i ørkenen.

Nogle minder fra Hønefoss paa Ringerike.

D. S. Johnson.

Paa vore bygdelagsstevner hører vi talere skildre hvor vakfært det er paa Toten, i Valdrisdalen, i Salingdalen, Numedalen, Telemarken og Gardanger osv.

Nu er dette saa naturligt og patriotisk, at den bygd eller dal hvor man er født og oppøst er det yndigste sted paa jorden. Vi mindes bækken og tjærnet, hvor vi legede. Vi mindes de smukke bondegaarde med fine agre og slaatteteiger, og de skovklædte bakker som baggrund. Vi mindes maaltrojtens sang, gaufens galen og aarhanen som trommeslager. Vi mindes de fagre jatervolde, kurbældernes klang, prillarhornets og Iurens toner. Naar disse barndoms- og ungdomsminder kommer igjen, saa kan vi ikke andet end elske den plet, hvor vor vugge stod, hvor de glade ungdomsdage henrandt uden befymring for fremtiden; thi det er en daarlig jugl som skjæm-

mer sit rede, en daarlig søn eller datter, som foragter sin fødebygd.

Vi som er fødte og oppøst paa Ringerike, vi synes ogsaa der er vakfært, især den sydøstre del, som omringes af fjordene. Naar man vil besøge dette yndige sted, som mange turister beskriver som en perle blandt alle østlandets landskaber, kan man tage med Vestbanen til Sandviken, og derfra med hestefrys eller tilfods gjennom Værum til Klevstuen, eller man kan fra Kristiania tage med Jernbanen til Svangstranden, og derfra med dampskib til Sundvolden. Fra Sundvolden op den bratte Krokflevan til Klevstuen hotel. Fra Klevstuen hotel til kongens udsigt er det en 20 minutters gang, og ser man derfra et panorama saa vakfært, som kan maale sig med hvilket som helst andet sted i Norge. Flere hundrede fod under en og ganske nær ind til fjeldvæggen, ser man de to arme af Tyrifjorden, Stensfjorden og Hølsfjorden. Længere ud ser man Storfjorden med de mange øer, odder og vikar, og indenfor disse de fagre bygder med fine smukke bondegaarde, og veldyrkede marker. Videre ud ser man dalene som de forgrener sig og elvene i avvekslende stille løb, og brusende fosserfald. I baggrunden af dette panorama ser man det høie Norefjeld, med sine evige snefjæbler højt og her paa toppen. Skjønt Norefjeld ligger 8 norske mil fra kongens udsigt paa Krokflevan, synes det at ligge ganske nær i klart veir, ja man ser endog tydelig Gau斯塔fjeld i Telemarken, som ligger 20 norske mil borte.

Ringerike har ogsaa mange historiske minder fra vikingetiden, og op til de senere tider. Paa gaarden Sten ligger sjerdeparten af Halvdan Svartes lig begravet i en høi, som kaldes Halvdanshaugen. Paa gaarden Stein ser man endnu ruinerne af en kirke, som sagnet siger St. Olaf byggede. Samtidig med at St. Olaf byggede denne kirke, var der en gjæver oppe i fjeldet, som byggede en bro over Stensfjorden, og beg-

ge kappedes om at faa sit byggerk færdigt først; men da broen var omtrent halvferdig, ringte flokken i St. Olavs kirke. Gjygeren blev da saa forbittret paa disse flokketoner, at hun greb det ene store klippestykke efter det andet og kastede mod kirketaarnet, uden at ramme det. Tilslut rev hun af sig det ene laarbenet og kastede mod kirketaarnet, men det faldt ned et stykke fra kirken, hvor det dannede et hul i jorden, som kaldes Gjygerputten den dag idag, og hvorfra opstiger en ond lugt og stank.

Det var paa Ringerike Sigurd Hjort boede, som var den vakreste mand viden om, og dertil ogsaa en stor idrætsmand, da sagaen fortæller at da han var 12 vintre gammel, dræbte han en Hillebrand Berferk og 11 mand med ham. Sigurd Hjorts datter, Mognhild, blev gift med Saldan Svarte, og blev saaledes moder til den berømte Harald Haarvagre som samlede hele Norge til et rige i 872. Paa Ringerike boede kong Ring, som Fridtjof den Frøkne kom til juleaften forklædt som en saltbrænder og som senere udi helgen reddede baade kongen og dronning Ingeborg fra at drukne i Tyrifjorden. Den tyske keiser har nu foræret Norge en støtte af denne helt.

Paa gaarden Veien et stykke ovenfor Hønefos, lod afdøde general Gram for omtrent 55 aar siden udgrave kong Rings formodede gravsted, og fandt der blandt forfjellige oldsager den største guldring som nu er i Kristiania museum.

Sigurd Syr, gift med Aasta, moder til Olaf den hellige, boede ogsaa paa Ringerike.

Det fagre og frugtbare Ringerike, var allerede i vor sags første dage, et hjem for kongen og store helte.

I den senere tid har vi heltkvinden Anna Kolbjørnsdatter og eventyrfamilien og digteren Biskop Jørgen Moe. Disse helte vil leve i det norske folks minde for alle tider.

Men det var ikke om disse gamle bekendte helte jeg skulde fortælle, men lidt fra Hønefos og omegn.

Byen Hønefos fik Kjøbstadrettigheder i 1850, og var i min oppvækst kun en liden landsby med nogle butikker, et par møller og nogle jagbrug, og ikke at forglemme de brændevins-handlere som folgte drammevis og de som solgte i store kvantumer paa 40 potter og derover. De rige oplandsbygder gjorde Hønefos til en livlig handelsby, og især florerede brændevins-handelen der, saa det blev til et ordsprog „at brændevins-djævelen i Hønefos længter efter sin bror paa Mojs.“

Saa, er det nu saa at han Gamleerik finder behag i drukkenfab, og al den ugudelige tale og handlinger som følger dermed, saa jammen kunde han længtes efter at saa tale med sin bror paa Mojs, for at fortælle om de mange venner han havde i Hønefos. Jeg har kjendt mange bønder som drak op gaard og grund og maatte gaa ned til at blive husmænd eller krasse sig over her til Amerika. De som blev rige af disse drukkenbolte, som gif fallit var indkassatorer, lensmænd og prokuratorer. De kontante penge gif til brændevins-handlerne, medens man tog paa borg hos kjøbmændene og naar da forfaldsdagen kom saa blev fordringen overgivet til en inkassator, og da blev det stevning, eksekvering og auktion; og for hvert ord de skrev, og for hver mil de rejste, disse indkassatorer, beregnet de sig stor betaling.

Inkassator Smith.

Blandt disse indkrævere af gjæld, vil jeg da særlig nævne en som blev berømt for sin graadighed og saaledes helten af dem alle, nemlig en halvstuderet advokat ved navn Smith. Denne Smith kom til Hønefos i begyndelsen af 60 aarene, og nedsatte sig der som indkassator. Han var da uden nogen formue — kun nogle saa speciedaler — saa han kunde saa leiet et lidet værelse som kontor. Han begyndte da at gaa til

Kjøbmændene for at bede om fordringer til inddrivelse, og da det snart viste sig at Smith forstod den kunst at kunne flaa, som man kaldte det, fik han mere og mere at gjøre. Men ve da den mand som kom i hans klør! for kunde han ikke betale naar gjælds brevet kom, saa blev gjælden om nogle maaneder forøget til det dobbelte og derover, naar Smith inddrev den med tvang; men for Smith var det en lønnende forretning, saa han lagde daler til daler, og efter som hans formue steg, øgede ogsaa begjæret efter mere. Han levede meget tarveligt og hans valgprog blev: „Kan jeg ikke tjene 3 speciedaler om dagen, saa har jeg ikke raad til at spise.“

Da han om nogle aar havde samlet flere tusinde speciedaler som han havde laant ud mod høie renter og god sikkerhed, begyndte han at se sig om efter et rigt gifte, og valget faldt paa datteren til en rig skoghandler i Sognedalen, der antagelig vilde komme til at arve en 100,000 speciedaler. Han viste nok at pigen havde en kjæreste, nemlig overrettsjagfører Holmbo, som ogsaa var kommen til Hønefos et par aar forud og bosat der; men da denne Holmbo ingen formue havde, kun den titel som overrettsjagfører, saa mente han, at hun vilde foretrække en saa rig mand som han Smith var mod denne fattige jagfører. Paa en af sine forretningsrejser oppe i Sognedalen tog han ind hos denne rige skoghandler for at overnatte der, og saaledes saa anledning til at tale med pigen. Med sit sødeste smil og med lovprisning over sin formue, samt den glimrende forretning han drev, der kunde øge rigdommen aar efter aar, mente han at kunne gjøre hende lykkelig. Om Holmbo fortalte han, at han var saa fattig som en kirkerotte, var meget ustadig, havde kjæresten hvor han vankede, ja paa flere steder vilde han blive kaldt papa. Pigen hørte paa Smith i al trofslydighed, takkede for tilbudet; men da dette kom lidt overrassende kunde hun ikke give ham et bestemt ja netop da.

Hun bad om betænkning til han kom igjen om en kort tid, og da skulde hun give et bestemt svar. Dog havde hun vist ham saadan venlighed og hørt paa ham med saadan elskværdighed, at Smith reiste hjem igjen med de lyseste forhaabninger om et godt udfald.

Om en kort tid efter kom Holmbo op til Sognedalen for at besøge sin kjæreste, og da fortalte pigen alt hvad Smith havde sagt om ham. Da saa Holmbo kom hjem til Hønefos igjen, sendte han en indbydelse til Smith om at komme til ham i hans bolig for at spise frokost. Nu var Holmbo af en stor aristokratisk slegt og en meget stolt mand, som aldrig tillod nogen bonde eller arbeider at saa tale med sig paa gaden. Det var paa hans kontor de maatte gaa, naar de vilde tale med denne stolte mand. Denne hans stolthed i forbindelse med at han nedstammede fra en høi, fornem slegt, gjorde ham paa den tid til den største mand i Hønefos, saa en indbydelse til denne mand var jevngodt med at blive indbudt til kongens taffel. Smith blev saa glad da han fik indbydelse pr. brev fra Holmbo om at komme til ham og spise frokost, at han kunde ikke andet end at gaa fra butik til butik og fortælle den store ære som skulde vederfares ham; thi som ordsproget lyder „det som hjertet er fuldt af strømmer munden over med.“ Om morgenen klædte Smith sig i sin fineste galadragt og spadserede over til Holmbos kontor, hvor Holmbo alt var kommen for at modtage ham. Efter de sædvanlige hilsminger med bukken og skrabning, spurgte Holmbo om han vilde have frokost der eller de skulde gaa til et andet værelse. Smith svarede, at han gjerne tog den der paa kontoret. Holmbo gif da hen og laajede døren, greb en rørfjap og bearbejdede Smiths rygstykker saameget han kunde taale, luffede saa op døren igjen og bad ham gaa. Smith diltede hjem som en piiset hund, laajste sig ind paa sit værelse og lod sig ikke se i byen paa mange dage.

At stævne Holmbo ind for retten og saa ham ilagt mulkt for overfald turde han ikke, da han viste sig selv skyldig i æreløs sladder. Den stolte Holmbo agtet ikke Smith saa meget, at han vilde gaa rettens gang, men gav ham en dragt prygl som betaling.

Rygtet om at indkassator Smith havde faaet juling til frokost af sagfører Holmbo udbredte sig over hele byen, og da Smith endelig viste sig paa gaden var det mange som spurgte ham, hvad slags retter han fik til frokost hos Holmbo.

Stakkels Smith! Han slap ikke med at Holmbo bankede ham, men han blev senere overfaldt af en mand i Strømsodbygden og givet en dragt prygl. Smith havde gang paa gang været hos denne mand med fogden for eksekvering, og hver gang beregnet sig stor fortjeneste, saa omkostningerne blev ofte mere end den oprindelige gjæld og da man ikke med lov kunde ramme disse inkassatorer, saa greb enkelte til næveretten for at saa hævn over slaaerne.

Efter at Smith havde faaet juling af denne bonde turde han aldrig rejse alene, men maatte leie en mand med sig til beskyttelse mod overfald. Han tabte ogjaa mere og mere af sin popularitet som indkassator, da kjøbmænd og andre som havde penge tilgode ikke vilde overdrage ham forretninger paa grund af hans graadighed. Han trak sig da ud af al forretning og levede som en gjerrig mand til sin død. De mange tusinde daler han havde skrabet sammen gif til nogle fjerne slegtninge.

Han haase Sindre.

Naar man reiser den gamle vei fra Sjønes og op til Sognedalen, kommer man til en stor herregaard som hedder Halstenrud og eiedes dengang af Engebret Tandberg, en søn efter afdøde Gulbrand Tandberg, der lig Jan Wesjel Tordenkjolds fader, hadde 12 sønner og 6 døtre. Til gaarden Hal-

stenrud hørte ogjaa mange husmandspladse og paa en af disse tæt ved storveien, boede en som man kaldte haase (høje) Sindre. Det kom af at hans tale blev fremført med en hørende lyd.

Denne Sindre var en slags original, en rigtig gauk. Med sine mange spydigheder og pudfige svar; men forresten et godt menneske, som ikke engang gjorde en kat fortræd. Arbeidernes, og især husmændenes kaar var dengang meget tarvelige. Liden løn og lang arbeidsdag, især i aamnetiden, og dertil daarlig kost. Den bedste og kraftigste mad gif til proprietæren og hans frue, støener, og de unge spradebasjer (sjønnerne), medens husmændene fik fornøie sig med den magre kost. Smør var derfor luksus for husmændene, saa der blev brugt et slags prim, kogt af mjøli iblandet mel, paa brødet istenfor smør. En dag kom husbonden selv med æstasværen, som det kaldtes til sine arbeidere, og var denne primgrauten smurt paa brødet. Sindre greb en brødfive, sprang bort fra de andre til et træ hvor det var trygge og jatte sig. En af de andre spurte hvorfor gaar du did? Jo siger Sindre: „Jeg er ræd smøret skal braane.“ Han tilbød sig da at jølge husbonden den eneste ko han hadde, fordi den melkede rømme, medens husbondens gav bare mager melk.

En høst kom det rygte opover bygderne, at frimurerne i Kristiania holdt paa at slagte mennesker og sende kjødet til trynetyrken, hvor de fik igjen en tønde guld for en tønde menneskekjød. Det skulde være bortkommet nogle unge, frodige piger og gutter i Kristiania og dette gav anledning til disse rygter, at det hemmelige selskab som kaldtes frimurere, drev menneskeslagting. Det skulde ogjaa være frimurere hist og her opover landet, saa man var ikke rigtig sikker nogensteds for disse manddrabere.

Paa den tid var det en almindelig valseart af piger fra Hallingdal, som vandrede tilfods den lange vei fra de øvre Halling-

dalsbygder og ud paa fladbygderne, hvor de tog tjeneste mod vinteren som budeier og til andet arbejde. Om vaaren drog de tilbage til sin hjembygd. Bondedøtrene var ikke blevet frøken og jomfru dengang som nu, men kun ret og slet tjenestepige.

Da som jagt Sindres hus stod tæt ind til storveien, saa fik han ofte besøg af Halingpiger som bad om at saa stoppe der over natten, hvilket blev indvilget som oftest. Den ovennævnte høst, da det gik disse vilde rygter om frimmerne, havde Sindre og hustru havt mange logerende, saa de begyndte at blive kjed af denne uro.

En aften kom det en Halingpige der og bad om at saa stoppe der med natten, hvortil blev svaret ja. Da pigen havde sat sig gik Sindre bort til hende, tog hende over nakken og siger til sin hustru: „Denne er federe end den vi tog igaar.“ Pigen blev da saa forfrækket, at hun sprang ud igjen saa hurtigt hun kunde, da hun sikkert troede hun var kommen ind til en frimurer; men der hun stoppede om natten, fik hun vide det var kun spøg, og det blev til moro baade for hende og andre.

Det var heller ikke den første og sidste Sindre skræmte, for naar Sindre kom gaaende efter veien og han mødte nogen, greb han sieblikkelig efter tollekniven. De som ikke kjendte ham tog paa spranget, medens de som kjendte ham fik sig en god latter af denne pudsig mand.

Peter Afkemeisjælke.

Paa Tangeneie i Sognedalen boede en mand som fik dette klængenavn, fordi han skrød saa af en iskjælke han havde som det var Afkemeier under.

Naar Peter havde faaet sig nogle drammer, saa kunde han opføre sig som en storbonde, baade i jagter og tale, saa den som ikke kjendte ham, maatte tro, at han var en af disse store

godseiere som kaldtes proprietærer, saafremt han fik paa sig saadan dragt, som kunde passe til storjolkets stand. Han var af disse som er stor borte og liden hjemme; for i den lille hytte hvor han boede, var det saa fattigt som det næsten kunde blive.

Hans nabo, Knut, var omtrent af samme kaliber med den undtagelse at han kunde ikke agere saadan stormand som Peter.

Saa en dag om høsten fik disse to venner spurgt at det laa en dristebonde med en stor fædrist i nærheden af Sjønesøs, og da de trængte til et godt slagts strøg begge herrer derned. Nogle skillinger havde de, saa de fik sig nogle drammer. Peter blev igjen i byen, hvor han fik laant sig fine klæder, medens Knut drog over til dristebonden og begyndte at afforedere paa en fed slagteko. Efter lang pruting, blev de enige om prisen; men da Knut ikke havde penge at betale kontant med blev de forligte om at dristebonden skulde vente efter pengene til i Februar, imod at Knut gav ham en veksels paa beløbet, og at den var underskrevet af en formuende mand, som selvskyldig kausjonist. Nu var det ingen der paa stedet som Knut vilde henvende sig til og bede om at gaa god for koen; men dristebonden fik følge med til byen, saa skulde han saa en til at underskrive. Kommen did fik han høre at den rige Peter Tangen fra Sognedalen var kommen til byen, og vilde han opsjøge ham. Kommen til hotellet hvor han sagde Peter Tangen pleiede at tage ind, traf de Peter fuldt paaklædt for at rejse hjem. Han havde da en fin floschat paa hovedet, kostbar overfrak, høie støvler og en lang sølvbeslagen merskumspibe i munden. Knut nærmede sig ham i al ydmyghed med huen i haanden og bad om han vilde kausjonere for en ko han havde kjøbt. Peter svarede, at han aldrig havde kausjoneret for nogen og vilde aldrig gjøre det; men for Knut, som han kjendte saa godt, som en formuende mand fik han da gjøre denne tjeneste, og skrev med store bogstaver Peter Tangen. Dermed var dristebonden

tilfreds, da han vidste at Tangen var en stor gaard. Men gjeldsbeviset er endnu ikke betalt. Da driftbonden kom og skulde ha betalingen var koen for længe siden opædt.

Snusfabriken.

Ja lille Anna ber til Gud
Saa ømt for snusfabriken,
At han maa gji den vekt og skud,
Saa hun engang kan flytte ud
Og bo i folkeskikken.

Her er saa dødt, her blir man mødt
Af bønder kun paa gaden;
Men lille Anna drømmer jødt
Et jelsfabskiv i rosenrødt
Blandt folk i møllestaden.

Og derfor beder hun til Gud
Saa ømt for snusfabriken.
Og hvis han gjir den vekt og skud,
Saa flytter lille Anna ud
Og lader os i skikken.

Jeg haaber hun fra himlens hus
Skaar svar paa sine bønner;
Og vi vil flittig bygge snus
Og hjælpe bønnen, saa bardus
Sig snusfabriken lønner.

S. & S.

Daa Ola Valdrisbonde dengde upp hinmannen.

Ola Valdrisbonde var ein gjæv far. Han budde paa ein av dei største gardarne i bygdi, og der fan ein den dag idag fjaa vitnemaal um, at det var ein jers dugande far. Alle dei nyrudde vollarne og dei store steinrøyjarne og endaa meir dei store, haustehusi som ruber lang leid er noksom prov paa detta.

Det gjeng mange jegner um han Ola, og han var vida namnspurt for aa vera ein mykje gjestmild mann; alle var velkomne til honom og vart traktera paa det gildaste. Han hadde vin av den finaste — og lifeso kaffe, og tobak og cigarar traut det ikkje paa i huset hjaa honom. Han hadde for vane aa ganga roleg um millom gjesterne med fritpipa i munnen, knebukser og svart rundtrøye — som dei brukte i gamle dagar — og skjenta med folk. Han var elles noko vrien i ord so ingen kunna maalbinde honom. Alle lifa han Ola, og han sa „du“ til alle fraa traven til den grusaste, ja um det so var fjølve kongen. Gamlen var vel kjendt, og alle kappast dei um aa gjera honom tillags, so smaagutarne sloft um aa opna grind i aat honom, naar han kjøyrd ned paa landevegen med einfvar av dei gjæve, myrkebrune hestarne sine; for det vart alltid noko aa legja i sparabyrssa etterpaa. Han hadde joleids mest berre vener millom store og jmaa. Det kunna daa vera han Per Kroken, der budde ein staden nedmed „Hønesøfs.“ Rett som det var tok han seg ein tur upp i Valdres og vilde freijta aa prenta inn dei nye lærdomarne sine. Per hadde lese seg til ei heil mengd med rare læresetningar, um ein ny styremaate i landet, um utluting av jordi millom jmaaforssfolk og um friheit, likheit og brorskap, og daa han hadde bra talegaavor, seff han eit slags ry deruppe. Gussmennar og andre der i bygdi høyrde med undring paa honom og var snart visse um, at det nye riket vilde koma den dag i morgon.

Paa gardarne omkring var det og mange som likte, at han kom, avdi at han førde med seg eit slags liv og røre. Han fekk ordstifte igaang, og mykje av det han ja hørdesti rart ut av mange. Per kom og til Ola, og sjølv traktera han honom med mat og dricka og orkasstast med honom; men daa er det aa merkja seg, at Per laag syrgjeleg under. Daa vittigheter og gjøn slog det nye rifet med brorskap og likheit og heile julamiten i bitar og fillor. Og naar no Per tok upp bladet sitt „Morgengryet“ eller kva han kalla det, so ja Ola: „Sjaa no til aa kom ut mid den „Morgoubrefningen“ din!“ Men daa styna Per kva klukka var slegi og skunda seg harm paa dør.

So var det ein kveld, at Per hadde gjenge i sju lange og sju breide og inkje faatt forkje mat eller drikke. Han hadde teki fjellvegen fraa Beito yver Sjel og Manisete, som er ei fjellbngd, og so yver aasen, daa det ikkje var ein einaste gard som han kunna taka inn paa. Endelig raaka han paa ein fraamkar, som dreiv paa med ulovleg brennevinshandel, og av honom fekk han seg ei halv flaske, som han straks tømde. Svoltan som han var gjekk snart drykken honom til hovudet so han vart full som ei filla og sjangla hit og dit, og dermed vart han franglin og sint. Daa han so endeleg, langt um lenge kom til Ola sin gaard, freste han av berre sinne. Men mest arg vart han, daa han saag at ljojet var sløft, og jolket hadde lagt seg. Will som ein turk for Per inn i svali paa stovbebygningen og ga seg til aa dundre med all magt paa døri. Han sparka og slog, so det hørdesti som huset helt paa aa ramla ned. Lenge vara det ikkje, før han hørde maalet aat ein mann innafør døri og det var sjølve Ola, og sinna var han. „Åven er det som vaagar seg til aa halda sleg spell høgsnattes? Seg namnet dit og det fort!“ „Det er hinmannen sjølv!“ ropa Per sinna i maalet. „Na er det du,“ svara Ola inne i svali, „daa skal eg janneleg leta upp og det fort.“ Um tvan minut

gjekk døri upp, og Ola stod der breid og sterkt med ein skiffeleg lurk i handi. „Saa du er hinmannen, sjølv du!“ sa gamlen. „Ja, han har eg hatt hug til aa jnakka med. Eg har svori paa, at kom han nokonsinn tilgards so skalde det verta dans, juling so mykje som der kan liggja paa hans syndige kropp.“ So triv han den skindurre Per i trøyebragen, lettat han lite upp gjev seg so til aa peisaa poa'n med kjeppen so det yng for øyro paa han Per. „Na nei, aa nei da,“ ropar han Per og vrir seg. „Du maa daa ikkje slaa sli. Eg er berre han Per Kroken, det var berre moro. Beit du ikkje, at eg er venen din. Kjenner du ikkje meg — han Per Kroken igjen da?“ „Nei høyr paa den fantetraven du,“ ja han Ola, no vil han gjeva seg ut for aa vera Per Kroken au. „Ja inkje for det, — dere tvo kan pasje so godt saman. Men naar du har sagt, at du er hinmannen, og naar du so vil ljuga deg fraa det, so maa du hava ei rundjuling til. Og Per fekk seg ein umgong til. Daa det so var vel fraa seg gjort, tok Ola han i nakken og hurtaat vassposten bar det og ja at det var best, at hinmannen sek seg ein kald laug attpaa. „Du som har det so varmt,“ ja han.

Men daa var det, at Per fall paa kne og tigga og bad, so det var ein ynk aa høyra paa. So var det at Ola likejom let seg bligga og slepte taket og sa: Etter, at no hinmannen er banka ut or deg so saar alt vera bra att. No saar du bli med inn og saa deg ein bite mat og ein dram.“ Men det er sagt, at fraa den dagen lika ikkje Per Kroken seg uppe i Baldræsbygda, men endaa mindre paa garden hans gamle Ola. A.

Til Sedøler.

Wil alle fra Sedalen, Baldris, som læser disse linjer, sende mig sit navn og adresse samt opgive saa nøiagtigt som de selv finder passende, hvorfra de var i Sedalen (plads, gar eller

stugu) og deres fulde navn som de var almindeligt kjendt under, da de reiste til Amerika; ligejaa opgive aarstallet da de udvandrede. Alle som vil og ønsker det, kan ogsaa meddele hvilken bestjæftigelse de er sysselsatte med her i Amerika.

Jeg har længe tænkt at det skulde være baade til nytte og hygge at have en adresskalender saa fuldstændig som mulig over Hedølerne her i Amerika, da mange ikke har det samme navn som de var kjendte under da de var i Norge, og er saaledes ukjendte. Kan jeg saa en fuldstændig fortegnelse over disse, vil jeg udgive en adresskalender. Men for at saa en fuldstændig adresskalender maa alle Hedøler være med — ikke bare de ældre og yngre Hedøler som er udvandret og lever endnu, men alle børn hvis far eller mor eller begge forældre var fra Hedalen og som nu kanske er døde, bør gjøre sit bedste for at indsende sine afdøde forældres navne og sine egne navne.

Derjom nu Hedølerne finder tanken værd noget og vil efterkomme denne opfordring, vil jeg saa adresskalenderen istand. Det skal ikke koste nogen mere end arbeidet at nedskrive de saa oplysningr og porto paa brevet. Men jeg har tænkt at sende enhver som sender oplysninger en kalender **frit**.

Alle oplysninger sendes til

H. A. Brenden,
322 Cedar Avenue,
Minneapolis, Minn.

* * *

Der er vel ingen Hedøler, som ikke straks efterkommer Brendens opfordring. Det er et fortjenstfuldt foretagende og vil gavne alle hans sambygdinger. Var der nogen som vilde gjøre de andre bygder samme tjeneste, saa skulde vi saa en kalender for hele Valdris. — Med.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valdris Samband, H. A. Reblen, 3109 Cassland Ave., Minneapolis, Minn.; H. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, H. A. Trovaten, Fargo, N. Dak.; S. B. Salverson, Fargo, N. Dak.

Gallinglaget, Dr. Olaf Th. Sherring, Fergus Falls, Minn.; Eiman L. Lvarve, Jessenden, N. Dak.

Numedølslaget, H. H. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; D. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. S., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, Sigurd O. Hanger, Yankton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; John Gregor, Fort Ransom, N. Dak.

Sognslaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Ia.; D. E. Williamson, Watouana, Minn.

Selbulaget, H. O. Serum, Halstad, Minn.; D. H. Uglem, Princeton, Minn.

Bosfelaget, Rev. H. Lefstedal, 1138 N. Leavitt St., Chicago, Ill.; L. L. Torgerson, Kieffer, Minn.

Satesdalslaget, Wj. Hjørnaraa, Wanke, Minn.; Gustav Torgerson, Glenwood, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. H. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. H. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, H. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. H. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; Christman Berg, 3028 Cedar Ave. Minneapolis, Minn.

Ziterdølslaget, H. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Hoiberg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, J. Martin Hansen, 3008 Park Ave. Minneapolis, Minn.; M. Søholt, Madison, Wis.

Njøsenlaget, Dr. C. L. Opfal, Red Wing, Minn.; Otto P. A. Hjermstad, Chippewa Falls, Wis.

Gadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Zitmo, Grand Forks, N. Dak.; C. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, G. T. Braatlien, Rothsau, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; John Kelsland. (Afdeling af Telelaget.)

Iowa Telelag, Rev. H. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; T. E. Tweed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)

Linjeflaget, Halvor Odgaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenson, Oldham, S. Dak.

Sundals-Vfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; D. J. Grabem, Townet, N. Dak.

Gardangerlaget, S. E. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Dawson, Minn.; Berthel L. Belfejon, Jewell, Iowa.

Søndhorlandslaget, Rev. L. D. Thorson, Dows, Iowa; Oscar Ostrem, Jewell, Iowa.

Binger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazey, N. Dak.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Søndfjordlaget, Rev. Sigurd Kolkestad, Strum, Wis.; Prof. J. L. Nydahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, Dr. A. D. Torland, 204 Donaldson Bldg., Minneapolis; Haakon Peterson, 207 4th St. S., Minneapolis.

Vestfytens Afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett, Wash.; G. D. G. Becker, Standwood, Wash.

Bandaf Telelag, D. G. Kinney, Colfax, Wis.; T. Thompson, Colfax, Wis.

Minneapolis Trønderlag, Lars O. Gaug, 550 Temple Court, Minneapolis; Ewen P. Wilson, 604 20th Ave. N., Minneapolis.

Romsdalslaget, Rev. Jacob Tanner, Federal, Alta., Canada; John Wold, 2433 Portland Ave., Minneapolis.

Kristianialaget, L. D. Shibley, 2650 Dupont Ave. N., Minneapolis; J. G. Bobim, 717 20th Ave. S., Minneapolis.

Nordhorlandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev. O. Mostrøm, Mt. Gore, Wis.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

Minneapolis hjem til salgs.

Jeg har tilsalgs et meget tiltrækkende hjem i Minneapolis, i et af de allerbedste residensstrøg, meget bekvemt til kirker, skoler og de bedste sporvognslinjer. Det ligger sydenfor Lake Street og vestenfor Chicago Ave. Der findes ikke ledre omgivelser i hele byen, tomten er vakker og rummelig, og huset er ualmindelig solid og forsigtig bygget. Fuld kjelderetage med varmeapparat, vaskerværelse osv. Huset har otte bekvemt ordnede værelser samt sommerkjøkken og der er et stort og godt rum i tagetagen. Alt arbejde er af det bedste og udført i bedste materialer. Fuldt moderne, med badeværelse, vaskeværelser, el sets, gas til belysning og kogning. Paa tomten er ogsaa en bygning som egner sig godt til "garage." I betragtning af denne eiendoms gode beliggenhed, og hvad den har kostet at faa istand er prisen meget rimelig, nemlig \$6,000.00. Skriv til

H. S. INGVALSON

Forretning i land og byeieendomme,

729 PLYMOUTH BLDG.

MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

A BOOK THAT LEADS TO FORTUNE

Making the Farm Pay

THIS VERY IMPORTANT BOOK tells how to get the biggest returns from the soil and make farm life more attractive and successful.

Farming opportunities, the marketing of products, and all phases of agriculture are discussed by an expert.

It is the most helpful farm book ever published. The book is packed with new, practical money making ideas.

The Highest Praise Ever Given a Farm Book

MAKING THE FARM PAY, by C. C. Bowsfield, has been received with more enthusiasm than any book published this year on any subject. The critics and farm experts have been unanimous in endorsing the book.

300 pp. Bound in Art Vellum, \$1.00. Postpaid anywhere.

FOR SALE BY

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Læs din adresselap!

Skulde der findes feil i den, saa skriv til os. Er du skyldig, saa er du anmodet om at betale.